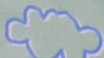
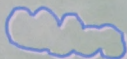
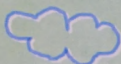


XANUXOV

Stixiho və ixdilotho



AZƏRNƏŞR
OTDEL-TATI
BOKU - 1936



İS. XANUXOV

**STIXIHO VƏ
IXDILOTHO**

**AZƏRNƏŞR
OTDEL TATI
BOKU--1936**

**Çöbucä kâşırägor
xudoçnik: Ə. Haçıjev.
Redaktor: A. Avadjajev
Texredaktor: İ. Asdıllajev
Vədəşən: X. Mərdəxojev**

VATAN

Cy sijəh soxdı xorıhoj tyrə,
Vənciri tiçə pulathoj kuton,
Duz soxdı tikə-gunəjhoj tyrə,
Ə təhər miçəj—partalhoj kəton,
Vynyrym izmu ədəbhoj tyrə,
Oj həzizə kucəhoj ən vatan!

*

Vəxd vasal savza boqcəhoj tyrə,
Səs zil dorəşy ə səs quşhoj,
Sərinə ovhoj ən biloqhoj tyrə,
Ləzətly əri ən hənçirəl,
Vorvori çohilə doqhoj tyrə,
Vynyrym dusdə nəfəshoj vatan!

*

Bənd şirəhoj ən şohirhoj tyrə,
Ə təhər təhərifihoj vasal,
Şirin, şirinə çovonhoj tyrə,
Ə təhər şohir gofhoj ən məsəl,
Norin, norinə insonhoj tyrə
Vynyrym həzizə kukhoj vatan!

U racə həvəs diləghoj tyrə
Vogosundəj ə dyl mə cyn bəhər,
Gəşdi-gyli ən çərgəhoj tyrə
Duz soxdəj əri biror və xəhər,
Zimiho və i səhrohoj tyrə
Qəl gyrym izmu həzizə vatan!

*

Taza yşyq ən matorhoj tyrə
Nuşunəj ən i bijovhol,
Qirmizinə suj bəhərhoj tyrə
Əri ən dylho syqdə bovori,
Moşinho və u nətorhoj tyrə
Rəh sosializmi şorə vatan!

Ş. Ojyə - 1927 sal.

ÇOFO KƏŞƏ DƏDƏJ!

Nofojə birə dəmundəbiri
ə qəd ən çomo,
Ə qəriş ənu nəmə torikə
hənijə xəjmə,
Asdara yşyq dorə əz dərçə
ləmpəjty bu dədəj!
Qlərq birə ə zir gurunə codur
kosibə dədəj.

*

Əzir gərmi ruzhoj həminoni
ə qəd səhroho,
Kəmə r quz birə, cym hərs pur birə
ə qəd zimiho,

Xuşə vacirə doşdaj ty mərə
kosibə dədəj!
Şor birə nyşdaj, qəl gyrdaj mərə
həzizə dədəj.

*

Səbəh munda ə qopuj bikəho
gərdən şəfd gyrdə,
Həjb kəşirə əri luqaj ən nun
rujə dəgyrdə,
Pojho birəhnə şyqəm ty gisnə
jəzue dədəj!
Lovo xosdə əjon mə vogoşdaj
həzizə dədəj.

*

Ə qəd təly dorə-kulhoj vişə
pojho vomunda,
Şələj hyzymə bəsə ovurdaj
səxd birəj məndə,
Fyrsorəj mərə gənə ə xundə
rəhmlyjə dədəj!
Racə tərbiyəho dorə mərə
həzizə dədəj.

*

Ə tovuş ofto izmu kor soxim
ə fərəqəti,
Dərdhorə şəndə ə daldaj jəki
ofdəjm sokitti,

Qlæber biræ sijæh dæshoj tyræ
xyromæ dædæj!
Timor soxdæ izmu moc soxdæ-
nym hæzizæ dædæj.

*

Tovlyjæ zarhoj yşyq ofto
æ sær ænu xæjmæ,
Şæv ruz æ zulmoti dæmun-
dæbirimho ty næ mæ,
Şændæ lov soxdî xub tovu-
şiræ azadæ dædæj!
Ərimu dusdi ən dy jækiræ azadæ dædæj.

1928 s. April.

VƏ BISDO Ə NIMƏJ UN ŞƏV!!!

Rabi: Ə hāmum Fidot gida nyvysdym u şæv,
Molhoj dyzdiræ æ govdu kyşdym æ şæv,
Sijæh kærg, qili qobo ovurdum mæ şæv...
və bisdo...

Tiroj cor kynçi, gyrolythoj pænçi şæv,
Xubæ xæjr dorut, ovurdut dinçi æ şæv,
Syfræ varajisd æz pulhoj biçi hær şæv...
və bisdo...

Həloli xyşgæ çæh æri mihið pisæh,
Ə şorobhoş myhr zæræm „koşir læpisæh“
Kiflæjmæ pur biri æri qoqol pisæh...
və bisdo....

Ş. Olyæ 1927s.

¹ Məhəni — xəndəl nyvysdə omori ə hovoj şæv nisonu xundanho Vəriho gofho hisdi əz ziroşdiho soxdæ fənd hāməl ədomi furmuja korhoj Rabi Isoq Mizrəhi ə Qlyæ. Əz redaksiyə.

ZƏNI MIZRƏH

Bəsdə biri ty ə zinçilhoj mysti,
Gym-gym soxdə nyşdə ə kynçhoj mizrəh,
Ədəb syz nisoxdı səs, bəgəm vəssi,
Tor birə cymho əz yşyqı səvəh.

*

Rixdənbyrym hərs ən cymhoj mərə,
Əz dərd dumonho və ataşhoj taraf,
Puşundəbu sifət, həm çəndəg mərə,
Bəisdə bu dylmə əz xiniki vərif.

*

Qərəvoş nə birə ə boq virixdi,
Səhib syzə quli ty oj gyli səvəh,
Sojə nə birə ə şiviş ovurdi,
Sər tik gi nyş izmu ə kynçhoj mizrəh.

*

Ə hərəj ən doqho viz zərə gəşdə,
Midəşnovundum sur ən dyl mərə,
Buxovlyjə qulho əz bım lərzirə,
Əz liqob cihrəj mə, byrym təhzirə.

*

Şohvor doqhojmə boşgu nuşunə,
Lap ambərə ləşho qurbuni rafdət,
Əri azadi ty xəhər xubə xumunə,
Cor kinoj ty izmu hər diləg ofdət.

Oj xəhər mə, dyl mərə şori vəssi,
Çyro birəity əz zinçilhoj mysi,
Ty dədəj boş əri balahoj myrsi,
Təhərif sox mərəş ə kynçhoj mizrəh.

Ofysə — 1928 sal.

BOOJ VASALI.

(Dərdhoj Jəxqy)

Zulməti şəv soxd əruzəvoz çəng,
Tərsly qərq bisdo tovuşijə məng,
Dumonhoj həsmu virixd lov bisdo,
Vədi birəngə zar yşyq ofto.
Əz qəriş vişə omo səs zil quş,
Ovhoj nikərəş səsə soxdut buş,
Vorvori çumund vəlghoj dorhorə,
Gujgə taza soxd dərd ən dylhorə.
Ə minçi əni ciməngəhi ruz,
Əz rəh, əz çəhdə vəxyşd hombu j tuz,
Dyrym ə qəd tuz sojə poisdi,
Dy cym xyşdəre ə həq dokoşdi.
I mərd Jəxqy bu nyşdəbu moqəbun,
Cihrət sifət jy birə zərdəgyn,
Cymhoju tov do ə təhər şişə,
Ə həng suj ataş-şoxhoj ən vişə.
„Ox dusdmə Jəxqy tyni mi inço,
Poisdəj dərdly həci tək təhno?
Gu dərd tyre mə jə karaz şynym,
Bəlki ə u dərd jə corə vynym“.
— Şolum ərity-çohov do mərə,
Səronə xuno vəçohund sərə.

„Bəgə hisdi rəh, hisd dijə corə,
 Zində bu soxdə puc birə korə...
 Dəniş ə səhro, ə məjduj çəngi,
 İnço igidhoş kəşirət təngi.
 Mərəş quvot hisd əri çəng soxdə,
 Uhorə xuno nizə tiç soxdə,
 Ommo ə səhroj təhnoi təki,
 Mijofi mətləb, nivini niki.
 Byrymho çohil quvotly igid,
 Ə hər bəsquni bu mərə imid,
 Uzmu kor soxdə çofə kəşiryım,
 Əz pokə əvir ambar xəjr dirym.
 Jə əzini mylk jonqujə xori,
 Vəgyrdym quvot ə qulmə dəri.
 Ə sər jy çofə nəqumo xurdum,
 Tikonhojurə duzəltmiş soxdum.
 Bil zərym unço həndəq dəşəndym,
 Cor-kino jyrə xub capar soxdum,
 Koşdum ə unço dorhoj bəhəri,
 Tumho, məjvəho, gylhoj buhori.
 Quvot ən əvir təhədi dorə:
 Əzarlyhorə taza çun dorə;
 Savzahoj boqməş carusd ə məxpər,
 Vorvori vor zə ə təhər ləpər.
 Ə qəriş boqmə vokurdum xəjmə,
 Savzaho bisdo lihif ən kulmə,
 Hyndyrə dorhoş do mərə xurək,
 Dijəş şor birə bisdorum zirək.
 Cətin nisd əri inson kor soxdə,
 Əgər urə qəm nə soxdgə məndə“.

Jæxqy cymhorə şışı pəl-pəl soxd,
 Ə təhər voruş hærsho tihı soxd,
 Əz pyşoju rafd xyrhoj poizi,
 Cymhoju əz hærş bisdo qirmizi,
 Vægırd jə kəm nun nyşd ərı xurdə,
 Sər dyl xyşdərə təsəlım soxdə.
 „Əzinço bıjo burajm jə kəm dur,
 Əz tovun dyşmən gof nəbu hyndır,
 Dynjoh tobihi izmu ə qəzəb;
 Cynki, nısdı hør, nısd dije ədəb.
 Ə i dəvr dəvlət xyrri bımyzdə,
 Dəvlətly bəşdi səxd hər dy myşdə,
 Kosıb ofdori ə poj, ə minət,
 Cynki çoforə nə mundi qımət“.
 U gufdı,—cy təhərıfly bugə,
 Cyklə boqləjy xəjrly bışdogə,
 „U vəxd, bu mərə həm həsq, həm myhbət
 Cynki, myhbətiş boqluni ə vəxd.
 Giroşdyt salho, dorho vəromo,
 Ə çunmə diješ quvot dirəmo
 Uzmu boq buho byrym vəxdəvər.
 Ə hər çigə bu hyrmət ihdivor,
 Əz mə vægırdyt qunşihos həvəs
 Əri kəşirə əz əvir nəfəs,
 Lov bışdo kupəhoj-gylhoj vasal.
 Cyşməj səvəhi tovuş do hər sal,
 Byldırçı-bilbil xund nənuj-nənəm,
 Ə qəriş əni gyllyjə hərəm.

Dəsdəj çohilho ə boq omorut,
Qlyzyrgylhorə ə dəsdə cıryt,
Zəhho həryshoş qul ə qul gyrdə,
Həilhoş xundə zərə vəçəsdə.

* *
*

Əz cul, əz dihbən vogoşdut xəzon.
Xilos nəbirə—xələho əz çəzon,
Nəxyhoşu ə—rang kovrə sədəf,
Bəjə zərəbu əz xıniki vərf.
Kəmərhoşu quz əz guç ən şələ.
Rəhə murəfdyt ə təhər molə.
„Ox cy soxım bu. Ə xunə kiflət,
Nun syz ələf syz ə voj domundət“.
Əz vişə kuləş omorə məndə,
İxdilot soxdə dərd vogu soxdə,
Ə jon hər capar, ə jon hər həndəq,
Kura mibisdo i zulmkəşə xələq:
„Vəssi birəjmho imu həci qul,
Pəsə mundəjmho əz həl, əz əqyl,
Tə kəj mundənim imu bicorə
Nəjofdə jə rəh, nəjofdə corə?“

* *
*

Jə hoşiriş bu numju lələj N...
Qələcə vokurd ə mylk ən Hənun;
Ruşhoju duraz, cihrət jy tərsly,
Gof soxdə səslyş bu ambar bimly.
Ə urəvoz bu jə dəsdəjgəş mar,
Əz syrə əz nyqrə byrytho timor,

Dəvron həj soxdut əz xoriş zəvər,
 Əri çofokəş gyrd soxdə zəhər.
 Lələj N... horoj zə ə məsləhət,
 Cymhorə carund dəse vəçohund,
 Ərişy xəjli məsəlho ovurd:
 „Əgər əz xori lho ofdgə xəjr,
 Ki gərđy bəqdə dijər bə dijər.
 Kiho mibəry parcə buqçərə,
 Kiho mijorut xolincəhorə?
 Əz xori koşdə jə xəjriş nidy,
 Ənçəq dəvlətə zaralı mydy,
 Soxdə gərəki i korə əxir
 Unço gərəki, xorundə nəxir“.
 Ofdə hər həməl və hər çyrə fənd,
 Kosibə gyrdyt cyn lətəj gusbənd,
 Fyrsorut əri xolincə-xoli,
 Hər çyrə mətəh ən puli-moli“,

* *
*

—Duzi,— gufdurum mə əzu hovir,
 —Dərmurəş, dərdəş dorəni əvir,
 Əxir jyre gu nəbu dyl lərbə,
 Cy kor bisdogə əz uzmu bəqdə?
 Cənqədər girisd, poisd dənişi
 Əz ruj ju giroşd ləhbət ataşi,
 U, ox vokoşi ə dərd-qəməvoz.
 Ə təlha sifət, siprə ruşəvoz.
 Jəxqy əloç syz əxirə gufdi,
 Çyr soxdə jyre əzu boq dusdi,
 Cənd salho bəqdə əjy zərytgə,
 Vəhşiho tiçə bəşhoj ən syrgə.

— „Jə ruz bu gərmi həzov do ləhbət,
 Ə boq nyşdəbyrym mə fəriqət,
 Vədi bisdorut jə suru çəhmət,
 Nə dorut mərə nə gof nə myhlət.
 Ə pyşo poisd sər kələj dini,
 Uş vəhz do şumord jə kəm durguni,
 Qulə dəşəndə ə qul lələj N...
 Uş bisdo vəhşi, carusd ə həjvon.
 Vəgyrdyt nəçəq, vəgyrdyt təvər,
 Ofdorut əz jon tə dəre-zəvər,
 Vənçiryt ə boq həmmə dorhorə,
 Həm bəhərlyrə, həmi çurhorə.
 Xəjmələj mərəş soxdut qətlijon,
 Dyl mərə soxdut həm doq, həm birjon,
 Hisov nə soxdut i korə hovun,
 Bədə insonho qəsd soxdut ə çun,
 Vənçiryt dorə, təhəngə, gylə,
 Qəlpəly soxdut i səxdə dylə.
 Qənət zə gugup par zə jopoloq,
 Əz qovquşi dor qər-qər zə qiloq;
 Jəkiş nəjomo ə səs ən nolə,
 Cynki tərs-hisdi əri çun bəlo“.
 Dorhoj ən vişə bisdorut vədi,
 Gujgə ofdorut ə zulum ə bədi,
 Hər syz ədəbu xyrom xəndysdə,
 Dərdlyho moqbun birə girisdə.
 Zulməti şəv xyr və dumon gyrdə,
 Ruj kovrə həsmurə kəşi pərdə;
 Vir bisdo Jəxqyş qəd. bisdo salhoş,
 Məjdu bisdo mylk bəhərho, dorhoş.

Ş. Qyşə 1928—29 salho.

SOQ BOŞIT

Vogunho, xunəho durazi əz dur,
Əz dur vədi birə quşunə xuno,
Səs sox gudok, səs tyrə məbur,
Ə dylmə dəriho voygərə xuno.

*

Nəfəs kəş dusdmə oj moşın rəhi,
Vinthojtyrə dəbər dijəş zu cərx di,
Səs ty xubi əz səs xuruz səbəhi,
Pulathojtyrə ə kəlləy dyşmənty dədi.

*

Ə pyşo vədinyt xunəhoj sənqi,
Səs ən, tun kəcuk, və kyryk ryqəni.
Ə xunəhoj sənqiş ofdət rəhəti,
Mohluq sijə dəşho, pojhoy ohuni.

1930 sal.

VASAL BOLŞEVIKI

Qlərq soxdəbu ruzgor yşyq xyşdəre,
Ə sər kovrə dərijoğ hər şəhəngum dumon,
Səsə guçly soxd səslyjə vorvori,
Guç zə dəgiş bisdo firəhə xori.

*

U təmizə əvir ə çəndəg par zə,
Əri həmmə ovurd azadi şori,
Cymho nizəndyt dijə hərəşhoj taza,
Cynki çovoni ə dylmə ofdori.

Rang gunəiho, ə uxşəş surəti,
Şəxşəxəhoş ədət ixdilət soxdə,
Ə dorho, ə gylho-çuşho minəti,
Zimihoş əzu rang hələm qyc soxdə.

*

Kələ və cyklə ə hər binə gəşdə,
„Vəhdəj ən çofoi“, – gufdirə xyrəm,
Çovonhoş jərəqlı poisdıt dəsədə,
Əz hər taraf guçly vor zərə hələm.

*

Ataş vasal guç zə, do mərə quvot;
Ə qəriş klassmə əri cərx xurdə,
Vasal bolşeviki bisdo ə ruvot;
Əri dyşməhorə əz cym kur soxdə.

*

Vasal bolşeviki-sər gyrd kolxozmə;
Əri qələm mərə hərəkət dorə,
Moşinho guçly soxd tyrə sovxozmə,
Əri ulkəjmərə nofuqo dorə.

*

Ty klassmə həsyl ovurdəj mərə,
Əri ty nyvysdəm mə şiroj dusdi,
Ty jək soxdəj şəhər və dihbən mərə,
Vasal bolşevikiş ə ty gyncysdi.

Ş. Boku 1930 sal.

ZƏN DOQI

Zaral nısdı dusdə hovır!
I səhət lap xubə rəhi,
Taza zingirov ə əvir
Taza məhəni səvəhi.

*

Əz xəjəl nə rafdi u ruz,
U dəsho byrytho qəvər,
Əri nun birim təmaruz,
Ki midı, ki mido xəvər.

*

Əçi həili, əçi dərd,
Əz hərəj doqho səs nolə?
Nəbugə ruzho bısdo qəd.
Çohil bısdom bısd sala.

*

Tyrə dədəj horəj zənym,
Dəniş ə xuşə cyməvoz.
Həzizə xəhərəş vynym,
Ə xuşə şori dyləvoz.

*

Cərx dit myhkəmə kəcukə,
Xəhər və dədəj zən doqı!
Tovunit tyndə kyrykə,
Vokurdə zavod jərəqi.

Vokurdəjt qələcəj dihvoni.
Jək birə kifləthoj kolxozi.
Dədəj, xəhər, bəbəş, kukiş ini
Gyrd birət həmməşy əjəki—əzir ən
bəjdooq qirmizi

S. Ofyev 1930 sat.

Ə RUZ 9-ym JANVAR

Nyh ruz gufdirə gyrd bisdo çərgə,
Pyşoj hərəmə dəşəndyt jərgə,
Myhkəin poisdyt həşq ə dyl dəri,
Ə qəriş zyhbəj ən vərif vorvori,
Balahoj mərgi xosdut talabə,
Ə dyl dəriho həqə mətləbə:
Oqo padşohl
— „Vomundəjm imu əz nikər birə,
Ə jarajmu nisd soxdəgor corə,
Myzd syz, sofo syz xurdənim zəhmət,
Ə ruj kiflətiş mundəjm xəçələt,
Ty sox jə əloç, ty sox jə dərmu,
Əgər soxdigə niboşi pəşmu“.

*

Şəklyə ərzho, carusdut ə sur,
Ataş, gululə, su omo əz dur,
Kələ və cyklə, zənho, həillhoş,
Ləşhoşu ofdo əjəki taraş.
Girisdə dyşl xun ə ruj xori,
Igidho myrd ki, həşq ə dyl dəri.

Oqo padşohl
 — „Mədəniş məsox inqədər şori,
 Ərimu hələm ruz ambar vəri,
 Çunhoj ohuni, pulati, ovi,
 Toçi-təxd tyrə misoxut xovi,
 İşmurə soxdə vir əz ruj xori
 Hykymət mynyt həşq ə dyl dəri“.

Ş. Ofyət 1930 sal.

KOMMUNAR

Kyhne dəfərho dorut—
 İmurə jədigor oj Kommunar!
 Məjdıj Panteon byryt—
 Çigəj şərihət sadho və byvər.
 Unço ofdorut ləşho million,
 Ə şəhər oqojəti Napolion¹.
 Xyrd bisdo nizəj azadi,
 „Kleman-tom²“ — çollod ən sadi,
 Ə duvorhoj „Şironə³“ əz xun nikərə.
 Əz məjdıj „Pegal³“ şivən səs dorə:
 I bu ruz Kommunaj Pariçi,
 Myhkəmə sinəho poisdyt ə minçi!
 Əxir gisnəi, xiniki boşgu mərg!
 Nəbugə dışməho mubu tərg!
 Ni myry ə Pariç kommuna,
 Nə u num, u kyhne nuşunə
 U kyhne dəfərho nibu jədigor,
 Xyrd mubu u zulmijə vik-bigor,

¹ Napolion—Kyhne padşoh Fransija.

² Kleman-tom—Kommunarhoj Pariça kyşdəgor.

³ Şironə-Pegal—Num çigə ə Pariç.

Çofokəşho guç dorə tə kəlləj Əjfil¹,
 Ə təhər aslan və qıvotlyjə fil,
 Dyşmənhö xyrd birə əz kor gyrəyzi,
 Nisuxu Pariç—ulkəj qirmizi.
 Num Tijir, Galfe²—vəhşihoj vişə,
 Sov mubu əzi vəxd ə təhər şişə.
 Kommunar həzyri hyl zərə tə ylyg.
 Qilinç azadirə vəqundə ə symyg.
 Dyşməre piş soxdə əz xəjmə—ə xəjmə.
 Dəsə ə dəs dorə ə ulkəj vatan mə.

Ş. Qıvə 1931 s.

DY DƏVR

Dəsdəcu əri Mişi ə u vəxd,
 Birəbu gujgə ə çigəj lyngho,
 Qəriş ən dylju pur birə dərd.
 Mijofdo ə rəh,--ə rəh ən culho.
 Tirjoxho tyrtyr, zanihoş xəzon,
 Murafd pojədə əz dih ə dihbən,
 Şələ mikəşi əz rəh ə çəhdə,
 Kəmə rə quz, dəsho, pojhoş vomundə.
 Həminon ofto suxund sər jyrə.
 Tovusdə xori burçund poj jyrə.
 Ruz qərqi gərmi, şəviş u əjöz,
 Çunjurə vəngəsd lap ə səxdə lərz.

¹ Əjfil—Kələ qələcə ə Pariç.

² Tijir-Galfe—Dyşmənhöj kommunarho.

Nədi ruj xunə, nədi ruj kiflət,
 Əri dinçə ruz u bisdo həsrət,
 Rañcundə omo əz guruni kor,
 Vomund əz dynjoh, u birə nikər.
 U vəxd mikəşi həmişə çofə,
 Ommo əz çofə nidi xəjr sofo,
 Kiflət ə xunə midəmund gisnə,
 Lovhoşy xyşg, tən işu birəhnə.
 Əz dynjoh nidyrət jə nikə ruz,
 Əri hər diləg byryt tamaruz.
 Təhnolə nəbu Mişi ə u dəvr.
 Ə qəriş ən u dımonlyjə əvr.
 Zimisdu ruşho əz vərif bəisde,
 Şələrə ə kul səxd mijosd bəspde.

*

Tovdo əriju u cyşməj səvəh,
 Şor dənişi ə — ciməngəhi rəh,
 Cyşməj səvəh, asdarəj pənç kynçi.
 Xəbər soxd jurə, pojund ə minçi
 Vokurdyt uho kommunəj dusdi.
 Səhrorə gyrdyt ə qələbəndi,
 Kommuna bisdo əri dyşmən mərg,
 Əri əz ulkə dyşmən birə tərg.
 Kosibə xələho jərəq vəgyrdyt,
 Burkulə səsə hyndyr vəbərđyt.
 Xiş təxdəirə qovrə soxd rañçvəi,
 Taza jərəqho zijod soxd ambar.
 Traktor şum zə bysdy, tərəvəz.
 Sijə xok carusd ə pulat, almaz,

Ə çərgərəvoz şumoruş syz lok,
 Kulakə həl soxd, təmbələ həlok.
 Xyşgə xorirə hənçund ərx ovl,
 İşurəş məsd soxd xəsdə şir govi.
 Dəsdə ə dəsdə vəhs girovundə,
 Vədiromorut ə xori runda.
 Savz bisdo dorho, voromo zimi,
 Vor xurd symbylhoj çyhi, gəndymi.
 Bəhərhoj dorhoş, jaravuş birə,
 Kolxozcihojuş şor-xyrom birə.
 Ohili Mişiş carysd ə çohil,
 Ə şori xyşdə u bisdo qohil,
 Kyhnə ruzhorə ə jor dəşəndə,
 Mişi xund şiro kor soxdə-soxdə:
 „Ox! Əj kolxozmə, kolxoz vasali!
 Tyni ərimə xurək hər sali!
 Bəgə mə ty syz mijofum jə rəh?
 Bəgə ərimə tov mido səvəh?
 Tyni xuş vəxdi, tyni tovuş mə,
 Ty soxdı dərmu ə jaraj dylmə.

Ş. Ojyaa 1931 s.

ƏZ DOVHO TƏ OKTJABR

(Ə xotur 15 sali revoljutsijəj Oktjabri)

U ruzho çofokəş ə əvir.
 Bəvə pisərə soxdəvu vir,
 Kimi qul burra, bu jaraly.
 Kimigə dərd ə dyl pəhəny.

Iho vogoşdut əz qəd mərg,
Kimiho puc birə bisdo tərg.

*

Vomundut əz səs xun, əz dohvo,
Gululə pur birə ruj hovo.
Tovuş səvəhi zu tor bisdo,
Kimiho əz cymho kur bisdo.
Vəssi dohvoho əri həjvonhoj vəhşi,
Kəmər qəd soxdəjmho ə zir zulm.
ataşi,
Imuhoj dohvore gərəki carundə,
Dyşməre, xunxurə ə nizə voqundə..

ƏZ OKTJABR TƏ 15 SALI

Əz Leningrad, əz Moskov,
Dəgəsi çurkum ataşi,
U çurkum carusd ə jəlov,
Çəndəg dyşməre dəşişi,
Oktjabr tik gyrd bəjdoqə,
Cin, kəcuk guçly soxd jərəqə.
Uzmu hykymət ən fəhlə,
Dəgəsund taza şəhmələ.

*

U bəjdoq girovund hər dohvo,
Çəng rəhjəti, dohvoj bəsqun do.
Ruz giroşd məh omo guçlytə,
Ulkə bisdo nyc əz oktjabr bəqədə.
Əz fabrik əz zavod radio soxd xəbər,
Kərvuhoj kolxozi omorut ə şəhər,

Əz şişə, əz pulat, təxdə—mys,
 Sər səhro sər zimiş jaravuş,
 Zarbəcini bisdo dəvr nəmus,
 Boqcəho, boqhoş do tovuş.
 Xunəho vokurdə tə zəvər,
 Şəhər zavodi, dihi ə jə duş,
 Əz sər işy par zə symyrquş.
 Lov soxdə qənəthoj byrynçi,
 Nuşu do asdaraj pənç kynçi.
 Sovxoz, kolxoz vasali poizi.—
 Traktor vənçi lokhoji pijozi,
 Qənəp, pəmbə dunə vəromo,
 Ə sər sijəh şum taza çun diromo.
 Məhdonhoj ən nəfti dyşirə,
 Həmməj əniho xorirə pişirə.
 Sərhəd çofoi sərhəd azadi,
 Ə hər zarb həzyri poisdi,
 Məmləkət bijo bu ulkəj səməndi.
 Dyşməre dəşəny ə col ə bədi,
 Əri qəmlyjə hərməhho şolumi.—
 Fyrsorə ə vəxd mihid dynjohi
 Əz Moskov ə Kitaj, Hindyston.
 Ə Berlin, London, Vaşington
 Midəgəsy u çurkum ataşi,
 U çurkum moşəny jəlov,
 Dyşməre ə dynjoh soxdə lov.
 Oktjabr tik gyrdə bəjdooə,
 Çofokəşho məgyryt ə dəs jərəoə.

Ş. (1932 sal.)

RAPORT

Əri 8 myn Mart

Mə unum, ə u dəvr, ə u zəmunə...
Ə təhər quş ə qəfəs dəbyrym təşnə,
Zuhun mə lol, qul-zanimə qilov,
Ə həng dysdoq bəsdə byrym ə buxov.
Ommo izmu ofdəm quvot, çyrəhət,
Çofə biri ərimə nomus və qırjət,
Izmu qəvinym boqym, gylım mə,
Myhbət pur biri qəriş ən dylmə.

*

Mə unum, puc byrym. nəbu ruzgor xuş,
Həmmişə dəbyrym ə zir ən sərkuş,
Qərəvoş oqoho, vozi dəs byrym,
Ə pyşoj dingirho myhıçyz byrym.
Ommo izmu ofdəm pişə, sənihət,
Əz ruj pyrzəjə əvr zərənym qənət,
Izmu səhib ulkəj ataşi birəm,
Ə dəsdon şohirho jaravuş birəm.

*

Izmu firəh soxdəm qulə-qənətə,
Vokurdəm fabrikə, zavodə. şaxtə.
Ə kolxoz, ə sovxoz mə çəng bərdənym,
Məhsylə, bəhərə zijod soxdənym.
Ə səjrənə əvir vokurdəm hərəm,
Kiflətəş tərbiyəj insoni dorəm.

Bəxdəvərə dədəj birəm izmu mə,
Ə i kələ vatan ən kommunizmə.
Izmu əri raport dorə omorəm,
Ə pyşoj ştab mə şor—xyrom omorəm.

S. Boku 1933 sal.

BUXOVLYJƏ HƏRMƏH

(Əri h. Telman).

Hə tyllə təhno nisdı imburuz,
Ə pyşoj cym dyşməhno myhyçyz,
Unço gənə hozorho, byvərho.
Bımsyz nyşdət qənətlyjə dylho.

Uho xov syzə şəvhə tə səvəh,
Gırovundət əri azadə rəh.

Ə guşhoşu rasirə şorə səs,
Səs şıroj çofokəş do həvəs,

Ujoq bısdə u buxovlyjə hərməh,
U şırinə səs, do jurə təməh:

Əri zindəjə mətləb—mətləb ən duzi.
Əri carundə dynjohə—ə dynjoh—
qırmizi.

Dənışi ə çəndəg xyşdə, fəm soxd
Di, jurə ə zinçilho səxd bəsdət.

Faşistho və dymhoj faşisiho.
Qərəvoşhoj ən kapitalistho:

Suruj həjvonho həzyr soxdət guç,
Soxut mətləbə jəsir, soxut puc.

Zulmlyni unço əvir, təbihət,
Ə uho hisdiho məmləkət.

Uho midarov ə col ə həndəq.
Həl birə ə zir cor.əjə bəjdəq.

Zində mubu mətləb,—mətləb ən duzi
Dyjoh micaru—ə dyjoh qirmizi.

Ş. Boku nojaer 1933 sal.

SƏBƏH

Asdaraho çəsdyt birə qərq.
Əvir gujgə ə ataş carusdə,
Ə səhro lov bisdo siprə buq.
Sər guzgiyə ov—palaş bisdo.
Qıroq həsmu bur dorə—
Qirmizinə yşyqə lov soxdə.
Gujgə ə xiflət də qəmişluq.
Gujgə şəjhə xyşg birə—birə buq.
Ş—ş—ş, sokiti hər taraf
Odomi syzi,
Ənçəq şinirəi əz jə taraf.
Səs ən ovozi;
Pəlpəli ədəj tazalə par zərə.
Qıuşho sər gyrdət jovoşləj—çuv zərə.
Ə kuləho duş voxurdə,
Şəjhə sifətə tar soxdə.

Vorvorış jovoşı—ov ədəj şəx zərə,
 Səs urdəgho əz dur ədəj omorə.
 Zing, zing, zing səs zingirov,
 Turciho ə cordoq vəxyşdyt əz xov,
 Turhorə vəgyrdyt,
 Ə lutkaho vənyşdyt.
 Ənçəq ə zəfru ədəj suxdə, su gyrdə,
 Quşho əri oftoi təhədi soxdə,
 Quşho ədəj məhəniho xundə,
 Vişəş ədəj dənişirə xəndysdə.

Ş. Boku 1934 sal.

XƏBƏR TƏLƏF BİRƏİ S. M. KIROV.

İ qəmlyə dərd, i bədə xəbər,
 Təng soxd dyl mərə səvgilə rəhbər:
 Çun siqmış bisdo,
 Ə sər lərz ofdo,
 Şinrəngə xəbər əz toriki şəv,
 Birəngə ujoq əz şirini xov,
 Ki—„tələf biri əz dəs bədə dyşmən—
 Sergej Mironovic—buho mihribon“.
 İmu gərdənə, sərəş quz gyrdə,
 Ə sər tobut ty səxd səvgənd xundə,
 Guç partijəjmu,
 Çofokəşhojmu,
 Ə çəndəp dyşmən mənənim jəlov,
 Num tyrə ə jor dəşəndə Kirov!

1—2 dekabr 1935 sal.

LENIN

Əz ləhəjmə niraj tə myrdəjmə hic,
Ty hyzətlyjə—Vladimir İlic.
Ə u bədə dəvr, u vəhşijə əsir,
Ə kara bjobuiho birəj jəsir,
Ə tərslyjə çəngəhə dorəj hymyrə.
Tovuş ən çovonijə salhoj tyrə.
Ə ruj ən xirikə kəməndho nyşdəj,
Ə sər xyşgə sənqəhə vəlghə nyvysdəj;
Dylhoj pulatirə dorəj ryh imid,
Pojudəj işurə ə təhər igid,
Ataşə dyləvoz pyşovo rafdət,
Dyşməmə ə qələbəndi dəşəndət:
Əri xyrd soxdə vik rançundəirə,
U xunlyjə toçəhə, təxdəhəj syrxiyə,
Əri ofurrə vatan ərzyməndi,
Əri çofokəşəhə racə xuşbəxdə.

**
*

Oxl əz fikir nivadarov u ruz,
U ruz çərgəjty bisdəhə tamaruz:
Əri ruj ty Lenin—rəhbər xyşdə,
Norəhə torix—çofokəşə bəndə.
İmu tobut tyrə ə hələqə gyrdim.
Ə sər bazuhojmu bylənd vəbərdim,
Ənçəq dylhojmu ə ruj hovo par zə,
Hirkəj gudokhoş ə ulkə şivən zə.
Bəjdəqəhəj—çəngimə sərə quz gyrdə,
Əz byzyrgə tobut „soq boşl“ xosdə,
Ataşə dyləvoz bərdyt pyşovo,
Bəsəqunirə ə hər çəng və dəhəvo.

Ə num tyrəvoz imu quvotly birəjm,
 Fəbrikho, zavodho, şaxtho vokurdəjm,
 Kəntcirə əz xiş ə traktor nuşundəjm
 Racə xuşholi kolxozi ofurrəjm
 Ə numtyrəvoz imurə bərdəni,
 Səvgilə—Stalin ə hər bəsquini.
 Hə ə num tyrəvoz u ocuq soxdı.
 Əri həmmə xəlqho rəh ən azadı.

Boku -1935 s.

DOQYSTON

*(Əz tovun pazdəksali həkymət soveti ə
Doqyston)*

1. Lov biri dumon, cüşmə tovuşi.
Nyqrərə xuno doq jaravuşi,
Pazdəh pilokon vonori çərgə,
Doqyston gyrdi doqhorə jərgə.
2. Duqun dyşməmə suxundi əvir,
Kyhnə jarahoş əz dyl biri vir.
Ullubi, Məhəç-ryhhoj igidi,
Əri Doqyston jor-ovurd mundi.
3. İnço avar, tat, ləzgi, qymyq, lak.
Dəs ə dəs dorə həmmə birət jək.
Əsər gyllyjə doqhoj qırmizi, —
Doqyston norət çofoj kolxozi.
4. Tokhoş lov birə ə təhər tyhmək,
Əz stansihoj Gergevil, Sulak.
Ə zarbly fəbrik, zavod və məhdon,
Hərəkət mydy əri Doqyston.

5. Pur biri v  h  r h  r dor, h  r lig  ,
Savz biri h  r jon, h  r xy  g     ig  ,
  iroj m   -  ohir   d  j tun dor  ,
Doqyston m  r   dij      un dor  .
6. Xu   v  xdi ofdi azadly z  n doq,
Myhk  m poisdi    zir   n v  jdoq,
U   biri s  h  b traktor, motor,
S  h  b Doqyston, s  h  b h  r n  tor.
7.    k  m  r b  sdi   qilin   v      lx  nd,
  ohil biri u doqci-pir   m  rd,
  ohilho   h  mm   xyromi,   ori,
H  mm  j Doqyston    ryh ofdori.
8.   obord poisdi    doq cuponci,
Ofdi h  r dil  g f  hl  , kolxozci.
Zing z  ,   iro xun traktor, kuton,
  ri xyrom   mihid Doqyston.

  . Boku 1915 s il.

AZADI X  B  RI

Azadi   ofok    x  b  ri,
Azadi h  r v  xdi   h  zyri
  n   q s  xd' dy  m  r  —
   zir poj vo  i   ty,
Myhk  m   niz  r  —
   dyl jy d   i   ty!
D  d  j v   pis  r n   v  v  ,
  ri ofd   mu m  tl  v  ,
H  mm   mu      erg   j  k poit,
B  jdoq azadir   tik girit!

Bəjd oq azadi ə hər kynç,
Ə çəndəg dyşmən vəngəsd lyç,
Ə Kitaj, Hindyston—
Ulkehøj xonluqi,
Ə hər kynç ə hər jon,
Zur səshøj moxluqi:
Sov soxıt vikə əz gərdən,
Myrsdirə soxıt qətlijon,
Dəsə dit ə vatan azadi,
Ə vatan azadi-xuşbəxdi.

Ə təhər vatan mə jə ləşgər,
Ə fabrik, ə zavod poj səngər,
Myşd tyrə vəgi tik—
Çofokəş dynjohi,
Vəxizit əz zir vik—
Oqohøj dərjohi.
Qəvərə dəs ty sov soxdı,
Doqə ə hərəm carundi,
Ən tyni bijovho imidi,
Imidi və hinər azadi.

Tovuş ən jəlov azadi,
Ə həmməj dynjoh hisd vədi.
Cəndqədər gylşoni—
Tovuşi ən səvəh,
Cəndqədər insoni—
Xuşholi ə i rəh,
Dəri ərity oj fəhlə!
Vəxiz! movokəş ty nolə,
Çyrhət sox, azad sox xyşdərə,
Kyş tərg sox çollodə, xunxurə.

Tərg biri zulmi-quljəti,
Ə vatan imu—hırməti.
Ə inço ofurrəjm—
taza dəvr, taza ruz,
Qələho vokurdəjm—
Xyromim imburuz.
Əz imu vəgi nuşunə,
Ə dynjoh vokunim xunə,
Xunəj ən azadi, pulati,
Ərimu-xuşbəxdı, hıyzəti.

*Oktjaer 1935 sal
Ş. Bokı.*

F Θ L Θ K Θ C U

I X D I L O T

FƏLƏKƏCU

Mə hələm xundənbyrym ə nuvo xundəj rabi Mişi. Nuvoxundəjmu ə jə mətrəvəi xunə bu. U vəkurdə omorəbu əz sijəhə kərpyc maladi. Əz taraf rasd ə kucə vobu jə cyklə vorexunləj təxdəi, rang zərə omorəbuhe ə kovrə sypərdə rangəvoz, əz doru hə həcu vədi bu kyhnə rində zərə nə omorə təxdə.

Nuvoxundərə dəbu jə cyklə dərlə əz çəki diromorə-vadarafdə misoxdim. Xoriju nuvoxundə və bunjuş bu xoki. Bəhzi məhəl ə vəxd nuvo dəq omorənbu tihi birə. Həilho moqundyt xyšdərə ə kəm kynç ə jə çigə qyç birə. Əz dəq bərdə bəqdə əz nəmi hic ə xori nysdə nibisdo.

Əjon nuvo xundə bu kələ damalti, divorhojy ə tikəhoj maladəvoz kut-küt və kynçhoj xori pur birəbu ə xunəvoz. Ə inço rabi Mişi kyşdənbu kərgəho-xuruzhorə.

Ə zəvəri sər damalti, dəşəndə omorəbu tyrtyrə həsdiliho, həlovho, ə sər komihoki mynyşdim, nuvo muxundim və rabi Mişi nədirəki „oşuq-oşuq“ və „ataşly-pəmbəly“ məzirim.

Bəhzi həilho nunə sov soxdə, ə bəl şəiho dəkyrdə miçarundut „myşdə“ gufdirə.

Rabi Miştrə vobu dombulə cymho və duraza siprə don ofdorə ruşho. Vini ən u unqədər kələ buki, həci midanysdi jə bodonçonni, ə sər əni bədonçonə vini vobu xəjli mujhoş.

Səs ən u unqədər hyndyr bu, gof soxdəki ə guş səs qovolə xuno mirasi.

Hədətirə xuno u həmmişə minyšd ə binəj divor, ə sər jə cyklə dyşəgcələ ə ruj jy pəly pəlyjə parcaho kəşirə omorəbuho.

Ə jon ə pyşojy norə omorəbuho cyklə corpollə vobu jə duraza cubuq, ə kömirəvoz mukufd ə ojlənməjy ə sər həsdillihə nyşdə xundəgorə həllhorə.

*
* *

Həilho ə hərəkət vozi dəbyryt, hə ə i tytəm ə pyşoj rabi omo jə zən ə şoləvoz dəpucundə bytyn sifət jy, və ə dəs jy jə çamtas ov dəri,-mugu—qodoj balaj tyrə vəgirom illərə ovosu sox, cyklə həilləjmu kəjfsyzi.

Rabi zənə dirəmundə, ruşhorə timor soxd, çamtasə vosdo və ə zir cunə gyrdə. ə zir zuhuni şumord cy bugə, varasdə bəqdə çamtasə vogordundə ə zən gufdi:

—Səbəbi gərdo... Səbəbi gərdol..

—Qurbun ty gərdom! qədoj balaj tyrə vəgirom, qurbun xundə tirojty gərdom, ə həllmə xətiş vomux, nuborəş xub vomux. Mərd imu əz diho omorəki, əri ty jə put təmizə xyrdə-

ki, və jə mən pijozış mifırsym,—gufdirə, zən çamtas ovə vəgyrd jovoş-jovoş vadarafd.

Zən rafd. Rabi cunərə zəvəro gyrdə, ə sər ə pyşojy lov buho gómorə, ruşhorə xorusd ə bilə nəxyhoj xyşdərəvoz. Əz ruşhojy tihı birə „byhylyhorə“ puf zərə şənd ə sər xori ə çəki həlho nyşdəbyryt.

Həlho hərki myxşyl bu ə jə vozi. Bəhziho ədənbryt ci xurdə, bəhziho tikəj nunə vəgyrdə ə əngyşdhorəvoz pəjmundə, ə jəki dy-sə əngyşd nun ədənbryt qərd dorə.

Rabi kələ pənçəhoj xyşdərə dono ə qəd qirmizinə kişdi xyşdə dy sə qədə bəsdə omorəbuho ə kişdi jy, pəpəxə əz sər vəgyrd və ə zir pəpəx dəbuho cylkijə ərəxcirə duz soxd. bəqdə ə hər jon dənışı.

Jə kəm bəqdə ə jon zaniyj norə omorəbuho cubuqə vəgyrdə, əvəl jə cənd bo xub vəçohund, bəqdə ofdo ə çun həlho əri kufdə.

Cubuq rabi həmmişə əvəl ə mə moxurd, cynki çigəjmə, lap ə qiroq, əzir dəsly bu.

Cubuq ən u ə qutinəjmə voxurdə səhət, çigə jy hə həcu şuş bəsd və kovu bisdo, və əz cymhojmə tihı bisdo poxli-poxli hərsho.

Zani kuk qunşimu—Livi kələ dymbəl bu. Cubuq rabi ə sər dymbəl ən u voxurdə lov birəbu. Livi hirkə soxdə-soxdə, cunəjy zəvəro-zəfruvo furamorə səxd ədəbu girisdə və girisdəl ən urə dirə məş gənə girisdym.

Ə ambara həllho voxurdənu duraza cubuq rabi. Uho əz i tərş ədənbəryt nubo vogošdə. Səs hər çiro-çiro nubo vogošdəi ən uho, guş-hoj odomirə bəng soxdənu, gujgə „vərə-gələ“ omorərə xuno bu. Bəhzi həllho nubo nəş vogošdənbəryt və hərəcy əz ləhəşy omo ədənbəryt bəh zərə. Məş cy vogohruş soxdənbərym-gə ə guş mə nəş darafdənu əz i kələ səs boçəhho.

Səs həllho ja bobot sokit bisdo. Ənçəq əz kuca ədənu omorə səs:

„Omburul xubə omburuj qurxməzi, nə xurdəgor məmiri əzil.. Lap uçuz soxdəm gyr-vənkəl 4 monət,.. nə bərdəgor bərygy“.

I səsə məşinoxdənbərym. Səs ən kuk xoləy Lijommu—Əsəf bu. U ə nubo xunda niyomo, ərcyki hər ruz əz səbəhi ə bəbəj xyşdərəvoz ja cəntəj ə kul vərli murafdyt ə boqho. Ə ruzi hərkişy ja şələ jəmiş ovurdə ə kuca minorut mufuruxdut.

Gənə ədənu omorə səs:

„Xijor! xijor! tar xijor!... Jəki dy monət, xurdəgor midany ləzət jyərə...“

I səşo ə ləhəjmə səxd ləzət vəngəsədənu, ənçəq əri vosdəre pul mə nə bu.

Ə nubo xunda dəbuho ja kəm həllho buş niyomorut. Uho ə xyşdərəvoz mijovurdut zərdə xoje zərə nunhoj gəndymi, xubə xurəkho və hər çyrə məjvəho. Uho cihoy xyşdəre hər-məhi muxurdut ə həll rabimurəvoz, əgər mə ja

nə bugə jə kosibə hərməh muxosdga, nəh misoxdut, əz imu myşd silləş mizəryt, və rabış ə uho hıc gof nisoxd.

Ruz pişnəvi birəbu, oftoi ə minçi həsmu jalap-jalap ədəbu tovuş dorə. Unqədar səxdə gərmi bu, şəl odomirə ə ov carundənbu. Ə kuca ə sər sokuhoj kucəho nyşdəbyrytho duraza ruşlyho ədəbyryt sojəl gəşdə əri nyşdəj xyşdə.

Bəbəjmu ə tən jy jə tyrtyrə qoboj siyə moli ə tən vəri, ə poşhojy tırjox - pitovi, ə sər jy əz pust gusbəndi kiləh, həmməjy ə əraqəvoz dəxsirəbu. U ə pyşoj kələ tukuhoj parca Şimi, ədənbu ə furqonho tojhoj parca və xolincə jykləmiş soxdə.

U hətto mərə dirə, ə kul jy vobuho tojə zuri vono ə furqon, horoj zə, moc soxdə və pyrşi əz mə ə çə rafdənymgə.

Dyryşd hələm çohobi bəbəjmurə nə dorəbyrym, hə u ləhəzo əz dorun tuku jə hyndyrə qolincə səs vədiromə:

„Səg, pişigə diri, ə ixdilət poisdil Zu boş tojhərə vəri ə furqonho. Əgər kor nəş soxdəgə ə çəhəndəm, ə gur, həfd dəryoh ə u kinol...“

I səs ən toçir-Şimi bu. Urə ədəbu əri bəbəjmu ə mərəvoz gof soxdə qəhr omorə.

Mə əzi səs-tərsirə və həl bəbəjmurə dirə, pəsevə dənişirə - dənişirə zu çiro əlsdorom. Mərə ə xunə omorəni nə bu. Cynki dədəjmu əz səhəri murafd ə boqho ə kor soxdə və mogəşd ə toriki şəhongumi.

Ə pyşoj cyklə boqcələ, vobuho jə cənd cyklə dərլəho, poisdəbyryt həlləho ə vozi soxdə. Kimiho ədəbyryt „hovo-ləng“ vozirə, kimiho „ərxəcini-cincini“, kimiho ə oşuqəvoz „cutgillə“, cor həlligə ə sər xyşgə xori ov dəkyrdə nərnm soxdəbyryt və ədənbryryt „qojdə-qojdə“ vozirə.

Mə və Livi hərməhmə poisdəbirim ə jə kynç ə təmoşə. Birdən rabi omo, giroşd əri darafdəə xunə və imurə dirə poisdə pyşojmu. Mündəi həlləhojgə sojəj rabirə dirə, virixdyt ə nubo xundə.

— Balam! mə tə kəj həqsyz xunum işmurə? Kələ nun ovurdəişmu nisdə, jə xəjr işmuş nisdə, bəgə mə əz bəbəhoşmu qərdxundum?—ə horəjəvoz gufdi rabi əz imu.—Voisdənligə hə imburuz piş soxum işmurə... ji... məh... şə... myho!...

Mə sər mərə quz gyrdə, voisd çohob dym və gujum ki, imurə nəki kələ nun, ə i ruzhojgəş nun nisë birə əri xurdə, ə ruzhorəvoz gisnə mundənim, ommo əz tərs pəjələjə cymho, və kələ cənəxəjə pənçəhoj rabi mat birə mundum.

U ə Liviş jə cənd gof gufdi, ommo Livi çohob do gufdi: „Bəbəjmu gufdiri ki, ə çigəj həq rabi şəş hərəbə hyzym vənçirə, xəreş midəcynym əri rabi“.

U ə i gof gyro jə bobot sokit birə, və tynd dənlişirə-dənlişirə rafd.

Imu dyrysd ə dovroza poj nə donorəbirim, kəjki zən rabi horoj zə imurə.

Zən rabi—Muloimə kələ ləxdəjə sifət vobu, guşd qutinəhoj dullu birəbu. Ə sər ənu dəbuho kələqoi gujgə ə qəriş zibil dacorundə omorəbu.

U ə kul mə jə kələ cəjtənə həlovho pur soxdə vono, ə dəs rasdiməş jə kələ sovuj mysirə do. Ə sər Liviş ə qəriş jə kələ təşd, çyrə-bə-çyrə cini-kociho pur soxdə vono. Imu danysdənəbirim ə çə rafdənimgə, cynki i əvəli karaz nə bu.

Imu jə cənd həilho ruzi jə-dy səhət zijodtə nidəmundim ə nubo xundə. Jə ruz ə gusələ xorundə, jə ruz əri sərgi vəcirə əri divorhoj xunəj rabi, jə ruz ə hyzym vəcirə, qob şuşdə və ə hər qulluq mifyrсорut imurə.

Mə sə sal xundənbyrymgəş, hələm təhər qələmdaşə gyrdərə nəsdanbyrym.

Imu hədətirə xuno omorim ə nikərə. Zən rabi və imu həlovhorə lov soxdim ə qəd ov nikərə əri vəxsirə. Cini kocihorə şuşdəki, əz dəs Livi jə rumkalə xyrd bisdo, zən rabi ə sər jy horoj vəgyrdə qərqyş soxd jyрэ.

Ə zəfruj həlovhorə dəşəndəbirimho bənd dy kələ duraza novcəhoj təxdəi vobu. Əz unço ov ə zarbəvoz furamorə parparahoj jəsijovə ə cərx midəşənd.

Dyrysd ə sər həlovho vobuho sənqhorə nə vəcirəbirim, bərdən jə həlovə, şəx ov zə-

rə, parund əz dəs mə. Zən rabi horoj soxd ə sər mə: „Gisgərdənty xyrd gərdo, vidov həlovə gil o-vidov həlovə gil!“ Mə cənqədər vidovus-dumgəş əz qəriş nikərə (coj) xub poj vəcirə nə danysdym, ommo kələ şəx ov, həlovə zə dəşənd əz novho ə zir parparaho.

Hətto i korə dirə dylmə para bisdo, çən-dəgmə lərzi. Əz pişojmə giroşdənbuho bənd gujgə carusd ə jə kələ nikərə. Mundum cy soxumgə.

Ommo zən rabi qərəqyş soxdə-soxdə, dy pənçəirə jə cənd karaz dodorə əz sər mə, jə ləxməjgə tufiş dəşənd ə ruj mə.

Mundəi həlovhorə şuşdə bəqdə, zən rabi vənə ə kul imu həmmə həlovho və cini kocihorə. Ommo i rəñə tə xunəj rabi omorə, həm əz guruni şələ, həmigə əz tərş rabi, dylmə ədənbu ə təhər qərəbəc-dor lərzirə.

Omorim ə xunəj rabi. Zən rabi zuri-zuri əri şyvər xyşdə xəbər do qozijərə.

Rabi, ə sər jy əz ərəq kuz gyrdə ərəxci vəri, bəl qobohorə ə kişdi dəzərə, vəromo əz sylməj maladi, əz damalti ə xunə vəbər-dəniho.

Livi ə pəsə bu, mə ə pişo, cihorə norə poisdəbirim. Rabi ə gurunə myşdhoj xyşdərə-voz, əz Livi jə cənd karaz dodo. Dyl rabi sokit nə bisdo, jə ləpikiş zə. Hətto ə Livi təpik voxurdə, u pəsəvo-pəsəvo rafdə ə divor voxurd,

vogoşdəki, poj jy ilişmiş birə ofdo, sər jy ə bəş tijon voxurd.

Mə dyrym cytar Livi ə xori duraz birə, əz pişonijy xun ə təhər əz lilovu voruş rixdə-niho tihî birənbugə. U ədəbu səxd hirkə soxdə və girisdə.

Mə mat birəbyrym ə təhər xyşgə dor pois-dəbyrym. Birdən ravi omo ruja mə. Dyl mə gurp-gurp soxd. Cymhojmə tor bisdo. Çəndəg mə lərzi, kəjki ə pyşojmə dyrym u kələ cymhorə, qəriş birə ruşhorə və kələ ləxdəjə pənçəhorə.

U əvəl jə cənd sillə dədo əz sifət mə. Əz guş silləhoj ən u, əz sifət mə çurkum çəsd, və ə pyşoj cymhojmə gujgə sijə ov omo.

Cəndqədər girisdymgəş, u ə birəhmirəvoz kufd mərə. Əxirdə gyrd əz dy dəs və dy pojhojmə, tik gyrd ə dəşorəvoz.

Mə həci fikir soxdumki, u mərə ədəj ə buru şəndə. Ommo, u furovund mərə əz sylmə ə damalti. Ə unço əz pərđyj bun bəsdə omorəbu rasa və bəş rasa, ə təhər vori, bəsdə omorəbu dy hyzym. I bu fələkəcu-poj həilhorə vəbəsədnihə. Həilho hə əz numləjuş çigər işu həl birənbu.

Ravi nifri soxdə-soxdə tik gyrd pojhojmərə zəvəro, sər mə dullu mund zəfruvo. Mə cəndqədər minət soxdum u guş nə vokurd.

Əvəl pojməmə dəşənd ə hərəj dy hyzymi. Hyzymhorə çyfd soxd əjəki bəsd ə rasarəvoz.

Rasara vokoşi zəvəro, pojmə vomund ə ho-
voi, xun çəndəg mə bytyn furamo ə ruj mə.
Bəqdə vəkənd çurubləhoj pəşmi mərə və ə
qolinə cubuqəvoz kufd əz pojhojmə.

Mə tə şəhəngum vomundum ə i fələkəcu.
Ə nubo-xundə dəbirə həllho zu rafdətgeş, om-
mo mərə xəbər nə biri.

Ənçəq jə nazukə səslə darafd ə guşmə. U
səs dədəjmu bu, pojhojmərə ədənbu əz fələ-
kəcu vəkəndə.

Ş. Baku 1933 sal.

M I R V O R I

I X D I L O T

MIRVORI

Sər hyndyrə doq ə təhər siprə dygyr əv-ryşymi ə vərəvoz pucundə omorəbuho, ə təhər jəpynçi vədi bu. Kələ tovuş'yjə ofto ə pəsəyj qərəq birə-birə, rigazhoju ə sər siprə əvrho qirmizinə su vəngəsə və ə təhər jəlov şəhmələ vədi bisdo. Bytyn ruj əvir ə corhəjə rangəvoz jaravuş soxdə omo.

Sokitə şəhvor çumund vəlghoj dorhorə ə təhər firfiraj koqozl. Vəlghoj tutdoriş ədəbu vərəq-vərəq dorə, həci midani gujgə ə ruj işu ryqən sovusdə omorəbu.

Səs məh govho-gomişho ədəbu horoj zərə balahorə. Ruz, soq boşl gufdirə rafə və ə sokitirəvoz, syrxişə asdaraho vədi birə ə ruj həsmu, bəhziho qərəq birə, bəhzihojgə rigazho şəndyt dy ə sər jəki.

— „Əri! təxsirho həmmə ə ty vəri, əgər ty guç nivonorigə, mə hələm zən xosdəgor nə byrym! Bəgə dədəj bu gufdirə, kukə niyo bəd-bəxd soxu?...”

İçirə səs ədəbu vədiromorə əz cyklə xunəj capari, duvorhojy ə gyl-maladəvoz sovusdə omorəbuho. Cyklə xunə pənçərəjy əz bu-

ru hisdiho və ə pyşojy jə cyklə məhələlə his diho, gujgə ə hərəkət dəbu. Ə inço sə çiro-çirojə tipho dəbu.

Dədəj—Zulpo, mujhoju sipi, pyşonijy və sijə-hələ sifətjy və qyç diromorə qutinəhoju luqoni dəbu. U həmişəinəj xyşdəre xuno nyşdəbu ə lov bini və moşə ə dəs dəri ədəbu ataş-horə qəriş soxdə-soxdə nun ququz soxdə və çəh burçundə.

Kuk—Livi ə sər dy hyndyrə pojho ə təhər pojəcu hisdiho ə divor vodorə xyşdəre, poisdəbu ə zir əz sənəqit dululu birəbuho gom-gom pijoz, kəmləj mundəbu sər jy əri ə bun dəcirə omorihə hərəlyjə səpəxho rasirə.

Hərys—Mirvori ə binəj jə lətijə dər nyşdəbu ə kələ qəməvoz. Sifət jy ambar dərily, tiçə sijəhə cymhoju hə ə jə kynç dənşirə, gujgə ə sər pyşotə buho bululə sifət və qirmizi buho qutinəhoj həili xyşdə hərsho tihə soxdəbu.

—Cy bəd-bəxd soxdəm tyrə balajmə? Əxi məş dədəjym! Cyi ə i xori, məş i xələiqə xuno ərzyly-gyzyly əri ty zən xosdəm ovurdəm. Mə cy soxum ki xudo bəxd mərə suxundi gufdirə. Məş ə qəriş əni əl-viləjət jə odominy dijə.....

Livi dəshorə əz çib qəboj ədiri xyşdə vədəpəndə şorobijə cymhorə rujə dədəj carundə gufdi:

—Ə i hərə xudoluq jə kor nisdə. Odomirə bəd-bəxd soxdənihə hə xyşdəni odomini.

Mə hələm cənqədəinym ki, ty ərimə zən xos-
dil Tojhojmə kəmi bəgə ə dynjoh zən syz?
Səbəh tə şəv ə hər çigə ofdo, ə cul, ə vəxd
vətəgə ə vətəgə, ə vəxd bicin ə bicin ədəm
kor soxdə, ommo dylmə dinç nisdı... Zulpo
əz jy nyşdəbuho çigə vəxyşd, və ə zirjy də-
riho cyklə dyşəgçələre kəşirə ovurd ə xyş-
dərevoz, gənə dəşəndə ə zir xyşdə, gufdi:

—Oj xələf mə, ədəbyrym ruzhoj xudorə
şumordə kəj kələ birə mərə midorigə. Imuhoj
omorəjm ə ruj vədiromorəjm, imuhoj vəxd şori
dirəj məni, jə pojmə ə gur, jə pojmə ə dyn-
johi, tyərə voisdə i pirə ruzhojmərə ə stjəhire-
voz girovuni.

Sifətju quçundə omo, cymhorə jə cənd karaz
pəl-pəl soxd, cunəjy varafd furamo, hirkə soxd,
bəqdə bəl siprə sənovrəj çunəi xyşdəre ə dəş
cəpi xyşdərevoz kəşi əz pəsəj kəməx xyşdə və
sər gyrd girisdə-girisdə əri pokurdə hərshoj
xyşdəre ə bəl sənovrərəvoz.

Livirə əz girisdəj dədəj ambar qəhr mijo-
mo, cynki u hə jə gof, jə ixdilote, sər gyrdə
səhət migirisd.

—Gənə girisdə i əzilmişə rurihojmərə həl mə-
sox—gufdirə, Livi vadarafd ə buru, nyşd ə
zir dor agasi ə məhələşy vəriho, və duraz soxd
xyşdəre jənovə ə sər qul rasdi fikir soxdə
ə zir zuhuni gufdi:

—Ox! bəd-bəxdə sər mə, cy səxum, ə çə
bərym sər mərə... Jə karaz viniş ki, ə həsmu

vəriho asdarahoş ə jəki cy dusdi burbundə-nytgə. Asdarahoş ə jon jəki çəsdə rafdənyt, gujgə əri jəki şolumi bərdənyt... Ə dynjoh hisdiho muçinəho-murhoş, quşho-həjvonhoş həmmə ədət əri azadijə zindəguni xyşdə calaşmiş soxdə. Jəzuqə muçinələ, komiki ə zir pojho voşişirə omorə həl birəniho, uş ə xəjol hər həzyrluqi xyşdə birə, həminon əri zimisdunəi xyşdə calaşmiş soxdə və zimisdunə fərəqətli ofdə. Ommo mə... mə əzu muçinəhoş ambartə ə zir pojho voşişirə omorəm, hətto nə pyşotə nə izmuhoiş ərimə nə fərəqəti nə rəhəti və dinçi nəş ofdənym.

—Livi əri içirə qəmhərə vir soxdə nyşd və əz çib vədəşənd kisəj təfdəi ə çib jy dəbu-horə, əz sovsoxdə tombokuho jə kəm vəgyrdə paprus qyc soxd, gənə, xyşdəərə jonovo vodorə, sər gyrd durə hərzo soxdərə.

Zulporə i kor lap ə qəlr voşəndə, qulhorə duraz soxdə, pənçəhorə lov soxdə omə rujə Mirvori, ommo Mirvori danysd ki, ə i hərə həj səhət çəng vəxyşdəninini və „hədət hisdihorə“ xuno, ju təxsirkoriş nisdgə, təxsirho ə sər jy varafdəninini, xyşdəərə ə qiroq dorə, ə divor vodorə nyşd.

—Ki tyrə nifri soxum?... həcinəvoş soxdumgə ə mə voxurdə, həcunovoş soxdumgə ə mə. Ə məsələho cy gufdirəbyryt „Əşəqə tyfyrərəm səqəlīmə dəgər—jyxoru tyfyrərəm bilqymə“. Mə tyrə pəs nohoq xospdəm ovurdəm?

Dy sali ki, tã imuhoiŝ ty ă hãilmãrãvoz ă tãri-qãj mãrdi zãni nisdi. Hãmmã tojty birãgor-horã hãrkirã jã suru *hãlli. Ommo xudo hã tãhno bãxd mãrã suxundi... Ɛril hãlbãtkiŝ, hãmmã ăz tovun tyini. Ty ădãj hymyr jã tãkã hãilmãrã varasundã. Ɛ hãsmuj mã jã asdara vãri. Sãbãb tyrã hãil nã birãi ă xudo, ă bãndãŝ mãhlymi.

Zulpo ă i gofho gufdirãirãvoz dyl jy sãrin nã bisdo, ă kãlã pãnçãhorãvoz jã cãnd karaz ăz quq sãr Mirvori çãqli vonorã-vonorã dodo bãqda ăz qutinãhoju. Ɛz sifãt Mirvori sillã zãrãki nãxyhoj pãnçãj Zulpo qãrmãq zãrãzir cym Mirvorirã para soxd vã ăz para birã çigã xun tihã bisdo ă sãr qutinãhoju.

Mirvori girisdã-girisdã vã ăz sãr qutinãhoju poxli-poxli hãrs tihã birã-birã taparund xyŝdãrã, vãdiromo ă buru vã hirãkã ă buqoz vãri gufdi ă Livi:

— Ty çun sinãjty bãr hãrzo sox mãrã, vãssi votovusdãmho, insof sox, ăgãr tyrã nisã voisdãgã zindãguni ty xãrãb giroru toloq di mãrã.

Livi gofhoj Mirvorirã ŝinirã dijãŝ qãhrly qãzãbly birã ă poj vãxyŝd vã polsd ă pyŝoj Mirvori.

— Kãŝ ă xunã darajm. Sãs tyrã ă buru hyndyr mãsox. Nãbugã tyrã voisdã mãrã ă ki qunŝiho bijobur soxi? Kãŝ... kãŝ... ă xunã... Unço ă sãliqãrãvoz gof misoxim!

Livi ăz qul Mirvori gyrãdã dirovund jyã ă xunã. Ommo ă i vãxd sãr dyl Mirvori ădã-

Bu gurp-gurp soxda ə təhər moşın və bytyn çəndəgijy lərzi ə təhər qərəbəc dor. „Joqin imişəv kyşdəninyt mərə və i məhəlli ə səs diromorəgor və mərə əz dəs əniho xilos soxdəgoriş nibu“ — ə dyl zyşdə fikir soxd Mirvori.

Dyrysd hələm ə jə lətə duqoz nə diromorəbyryt ə doru, əz jə gil Zulpo və əz jə gilligə Livi ojlənmə gyrdyt Mirvorirə.

— Xubl ty ki gufdirəni. mərə hərzo di, pəs hə əz əvəldən hic hərisi nə soxda ə çə biri ty əri i gofə gufdirə? Ty mərə biləbur soxdəj, əz dəs mə səg nun vosdorəni nə mundi — ə kələ hyrşəvoz gufdi Livi əz Mirvori.

Ommo Mirvori həjə kəşirə və bytyn çəndəgijy ə ov carusdə, qulho-pojhoju lərzirə, jovoş-jovoş çohob do:

— Mə ə səri mə nə oniorəm ə ty, mərə ə guçəvoz dorət ə ty, urə ty və dədəşmuş xub danysdənit. Əgər duzirə danysdə voisdə-nigə, mərə ə tyrəvoz zihlədə nisə voisdə, ədəm ə ty minət soxda ki, bər ə şolumirəvoz hərzo di mərə.

Zulporə i gofho diljəş həsi soxd bəqdə pyşovo omorə rujə Mirvori gufdi.

— I cy zuhuni ty vokürdəj ə... əj...? Mar ə marirəvoz zuhun tyrə gəzigə, zuhun ty kutəh nibu ki. Əzuni xəhər miro mərə tyrə həci qərətikon kələ soxdəl. Mə mugum ki, kəsə ə xunə nədirovunum, ommo marmə hə əz jəxən mə birə-birəj. — bəqdə, dədəj və kuk vəngəsdyt Mirvorirə ə xori.

— Əri cy kyşdənit mərə. Mə cy gynoh korum, cy təxsir əjəsinym ki, bəbə dədəj mərə furuxdi gufdirə ə işmu...

Ommo Livi və Zulporə i gofho dijaş qəzəbly soxda ə kələ myşdho, təpikho və silləhorəvoz, kufdut Mirvorirə.

I səs jəkirəş xəbər soxda nidanyşd, hər-goh ə xunəj Livijho vogostirəbuho cyklə xunəj Sarajho nibisdogə. Kələ təpik Livi ə sər dyl Mirvori voxurdə əz xyşdə rafdəbu, və Zulpo əz hələ çigəri ədəbu vojzari soxda girisdə. Liviş cəşmiş birəbu, mundəbu cy soxugə. Ənçəq səs girjəj Zulpo ə guş Sara darafdə, hə u səhət diromo di Mirvori ə xori myrdərə xuno duraz biri.

— I cy bilinsofi, cy birəhmimi. Bəgə həjvoni, həci dəgərdundəjt kufdənit? İçirə qəzəbəş inson ə inson soxdəni? İşmurə dirəgorho dija məvino...— gufdirə, Sara girisd, və sər Mirvorirə ə qiçəq xyşdə vono, əri sypərdə birə rang sifət jyərə və lərzirənbuho çəndəg jyərə ə çigə dirovunda. U, hosi birə, gənə ə qəzəbirəvoz gufdi əz Livi:

— Ə sər ty kiləh vəri. Ty çohili, ommo əzuni qirjət tyərə hisdiho ə hic çohil nigynçy. Əgər tyərə ə kişdi darafdə voisdənigə və jə nəbugə əzuni quvot ty hisdigə, bura ə tojhojty mərdhorovoz, ə pəhlyvonhorəvoz ə kişdi dara. Nəbugə jə bisəhivə buhorə xuno, jə jəzucə həllə, dədəj pisər dəşənət kufit... Ə çun

həilhojmə, mə hə ə i zən—zənijətimərovoz mukufum tyrə, nəbugə ty xyşdəre. jə ci hisob soxdəj... qirjətsyz...

Livi sərə quz gyrdə ə dədəj xyşdə dənişi. Zulpoş xyşdəre pəsəvo dorə-dorə ə divor vogosi, və gufdi əz Sara:

—Ə qədoj balaj tyrə vəgirom, mə cy soxum, sər mərə ə komi gur, ə komi çəhəndəm bəryim. Həmmə xəlqə, həkire jə suruni, ommo mə, təhno-dor ə vişə vorovhorə xuno, təhnolə tyqəir birəm mundə.

Sara ə i gofho hic guş nə dokoşd, ənçəq ə xəjol Mirvorirə timor soxdə, ov dorə və ə xyşdə dirovundə bu.

—Vəxiz burajm ə xunəjm xisim.—Ommo Mirvori nəh soxd əri ə xunəj Sara darafdə və təvəqə soxd əri çigə jyre dəşəndə. Sara, çigəjyre dəşəndə bəqdə dəgərdund jurə və bəqdə ə Zulpo ruj birə gufdi:

—Ə Zulpol ty ki dýnjoh dirə odomini, bəgə həil əz malad qyc soxdə omorə. Həiliş imbu . . . hələm xyşdəni ənuhoş həili 13—14 sala hələ tomom nisd. Ə cy mərzy içirə korho? Zulpo rujə guş Sara omorə picipici soxd. Ommo Sara vogordund guşi-guşi jyre.

—Ə cy mərzy içirə, ini mə hələm 25 sala tomom nə birəm. ommo əz 40 salaş kələtə nuşu dorə omorənym. Ə rəh bər həilhoj tyrə,—jəkəm əzini təsəlimə gofho gufdirə. Sara darafd ə xunəj xyşdə.

— Vəgi jənçixir qənimişə nuniş bugə bijor zəhrimor soxim — gufdirə Livi nyşd ə binəy duvor, ə sər cylkijə rangsyzə həlov qənəpi, ə xori, dəşəndə omorəbuho. Zulpoş ruşə tov rafd əri nun və çəhə vəgyrdə, ommo di ki, tə işu i qozijəhorə varasdə, həmmə ə sər ataş vobuho ciho suxdı ə xokistər carusdi.

Ci nəxurdə, hərki duraz soxdə jə dyşəg-cərə, duraz bisclorut, Zulpoş lihifhorə əz çomoxotu vəgyrdə jəkirə ə kul Livi dəgyrd və yşyq ləmpərə lap dərə dərə xisi.

Mirvorirə xov nişə omorənbu, cynki voxurdə çigəho inçimiş soxdə, qəbyrqəhoju və pəhlyjy səxd ədəbu dord dərə. Xunə cənqədə torikiş bugə. əz cyklə pənçərələj siro ədəbu diromorə zarlyjə tovuş mənq, tovuş komiki ə təhər nyqrə yşyqly soxdə ruş lihif dyşəgho, və voxurdə çigəhorə. Ə guş Mirvori ədəbu səs soxdə şəx nikərə, hyhy zərəj xuruz və qur-qur bəqho. Həmməj əni bynyşho Mirvorirə ujoq soxdə, vəxyşd nyşd ə qəriş lihif dyşəg, və əz cymhoj xyşdə hərsho tihi soxdə ə jor ovurd ruzhoj həlli xyşdəre:

— Oxı əci u ruzhoj həlli. Uzmuhoj qənətlyjə quşho par zərənihorə xuno ə ruş hovoi, məş azad byrym. Jədov viniş xuruzho, bəqhoş ə cy azadirəvoz xyrom birətqə və şiroho xundənytqə. Ommo mə bəd bəxdə sər mə, nəinki azadi, əz dysdoqış zobutə buxovlynym. U dyşməne bəbə dəpəj monih bisclorut əri

zindəguni mə və furuxdut mərə ə voisdə odo-
mişy, əri qərq soxdə mərə ə qəmlyjə dərijoh
dərdi. Ox! ə təhər mol qəsəbi kyşdənyt mə-
rə, ədəj dord dorə... dylmə ədəj virixdə—
vogohruş soxdə-soxdə ə dyl, dy cymhorəş hə
ə tovuşl mæng dokoşdəbu. Urə əz xyşdə xə-
bər nəbugəş, mujhoj sər jy əz bəndho lov bi-
rə tihi bisdo ə sər duşhoju və əz jy bixəbər
tihi birənbuho hərshoj cymhoju, poxli-poxli ə
sər dəsho və lihif jy tihi birə tari birəbu.

Ə içirə fikirhorəvoz Mirvori sərə no ə sər
boluş, dəshorə ə sər sinə vonorə, xiflət bərd
jyrə. Ənçəq zarhoj tovuş mæng ə sər sifət jy
rasirə, sifətə ə ataş carund.

Ə tovuş səbəhirəvoz bur do qiroq həsmu.
Zərdə yşyq oftoi əvəl tovuş soxd kəlləj dor-
ho və hyndyrə tovhorə, və omorə-omorə kələ
yşyqi rasi ə sər əlcəqə bunho və ruj xori.

Sara, Tomor zən qunşişu və jə kəm zənho
qirmizinə sovuhoy luqirə əz dəsmolho gyrdə,
və ixdilot soxdə-soxdə ədəbyryt əz biloq vo-
goşdə.

Hələm ə migləj, ə tuzəvoz pojho batmiş
birənihə kucə dyrysd omorə nə rasirəbyryt, jə
dəsdəjgəş zən sovuhə ə kul vəri ruj bə ruj ə
işy rasd omorut.

„Səbən əxəjr!—Əqibət ty əxəjr“—dorə dy
jəkirə, sovuhə ə kul vəri əri həl-ovhol jəkirə
xəbər vəgyrdə polsdyt.

— „Mərə həjv bijovo əri cyn tyni dədəj! Həl kəsi bəgə həci ə dəs vəngəsədəj? Səhiv odom i nəbirəki, ki mijo bu. Bəlki mənş şovu səsə şinirə ni darafdym? Durazuruj—dəsə ə cunə vonorə Sara gufdi əz Mixəl,— „bəlki mənş nibisdorum. Fəqirə Mirvorirə həci ə birəhmirəvoz kufdəbyryt, tə ə xyşdə dirovundə myrdəbyrym. Ə i... no... əxi, ty dədəi. Bəgə dədəj nuho əz balaj xyşdə həci dəs mijo vəgyry.

Poisdəbyrytho zənho, əngyşdə ə dəndy gyrdə picipici soxdut. və hər ki jə çirə gof gufdirə qınəmiş soxdut Mixələ.

Mixəl ə dy dəsirəvoz dymsovui—dəsmolə gyrdəbu, əri ə gof soxdəki dəshorə ə hərəkət dəşəndə minkiniş nəbugə, ə sifət və lovhorə voçohundə rəvoz ruj bisdo ə poisdə zənho:

—Cy soxum qurbun balahoşmu gərdom, dorəm pəşmu birə. Misvo soxdəm hovun xyrrə. Məgum qohum qərdəşi, imbəryt ə dəs xyşdə kələ misoxut, midorut, məgyryt əri xyşdə, mə cy danym ki, qohum-qərdəş, xəhər-biroriş birəhmi gufdirə.

— İşmuş mundəjt, cy guitgə... cy biri bəgə... cy qohum qərdəşini... Bəgə qohum qərdəş bu gufdirə, mijo əz həlli ə şyvər dorə bijov... Uho ə jəki zən şyvər nisdyt, ənçəq xəhər birorə xunojyt, ommo əz jə tarafigə fəm soxdimgə, səvəv bəd bəxd birəimu əz cykləi səhiv şyvər birəimuni. Ə hərki ofdo ə şyvər dorənyt, uniki hə əz həlli xyşg birənim. İni

xudo dursoxoş hərəys Zulpo, — Həno əqu xurd myrd. Ki danyrd dərd dyl ənurə? kirə xəbər bisdo əz u?

Ə qıroq poisdəbuho ohiljonəyə zən əngyşdə əzir dəndy gyrdə-gyrdə və ə qəmlyə sifətəvoz gufdi:

— Vojš! durazuruj u hərəys myrd? Əri cy? Dyl mə hə həcu burri ofdo, muj sər mə giçinə zə. Həjf ənu, cy raca ci bu u, həci midanyrdi mum — vəgyrdə, məlhəm zərə omori.

Ə içirə ixdilothorəvoz, zənhə dydyi, jəkii, səsəi, hərki lov birə ə jə təngə rəhi və kuca rafdyt.

Əz durtə ə nəzniki xunəy Mirvori ədəbu şinrə omorə səs nəqməy səbəhi, ə nəzukə ziləvoz zərə omorənbuho səs zurnov, ommo səs qovol ə təhər birənqinə ə guş bəng zərənbu.

Mirvori əz zurəvoz nyşdəbu ə sər jə lətiyə kon dər siro və guş vokurdəbu ə şinrə omorəniho nəqmə Cyklə bəlhoj corbəl əz sər siprə sənovrəy turi ə pyşonijy bəsdə omorəbuho ə hər jon duş ju dullu birəbu, ə sər qirmizinə ranglyə çigəy corbəl ə taraf sifət jy voxurdənbuho yşyq, tovuş oftoi səbəhiş voxurdə, sifət jyərə diyəş qirmizi soxdəbu.

— Ox! cy xubi dynjoh əri zihisdə, əgər həmmə şərthəy zindəguni xub bisdoga. Həjf əni zindəgunimə ə təhər kələ sajl zərə giroşdəniho, hic xyşdənmərəş xəbər nə birə, həci midant sojəl omo, dənşi giroşd. Ox! bəd-bəxdə

sər mə. Cy gərəkı həsyl omorəl bəd-bəxd ə dlynjoh, — urə ki xuşholı nısdı. Əricy zəndə dədəjho bəd-bəxdhorə, hərgoh uho xyşdənişy ə bəd-bəxdı səhib soxdənytgə balahoj xyşdərə. Jə vəxd mə məhəniho xundənbryrym, ommo uzmu lap cyklələ byrym nəsdanbyrym, səbəh cy mijovgə ə sər mə, gənə izmuş nəsdanym, cynki; imburuz həcni, ommo səbəh cy mu-bugə nəsdanym. Əri zindəguni səbəhi mərə ə jə tərloq pojundə ədəs mə hlc jə ixdişoriş nədəri.

Səs zurnov, bəqdə səs duxdərho məhəni xundəl omo — Xunit xəhərhojmə! bəlki hōl işmu xub giroşd, ommo, əz qəriş işmuş cyn məni bəd-bəxdho mədirov . . . Ox . . . ox . . . cy raca səs zil ən zurnovi, cy təhərifini.—I gofhorə soxdə-soxdə, cunəjy qyç diromo, lovhorə fu-çəqund, ommo əz xunə Zulpo horoj zərə jyərə, darafd.

Odomihoj xunə hərki ə jə kor myxşyl byryt, və xunərə dirəgor ə dərd-xunə bəmzər mizə inçorə, cynki, xyromijə və şorijə korə ə i hərə cərx xurdə minkin nəbu.

Əz dorun xunə səs məhəni xundəl Livi şinrə omo. Urə qəingyn və məhtəl soxdəbuho bijovho zindəgunijy ə kələ dərd vəngəsədə, ədəbu xundə:

Mə qyzyrgylym ə boq dəsədjym.

Əz dəs dərd və qəm səxd şykəsədjym,

Nəcoq nə birə kələ xəpsədjym.

Əz çə bijofum, mə jə duzə rəh.....

Boqho bilbil syz, qəfəs quş syz nisd,
Ulka həkim syz, dərd əloç syz nisd,
Mərə ə dynjoh hic jəkiş toj nisd.
Əz çə bijofum mə jə duzə rəh....

Quşhoj hovoı qənət şənd par zə,
Ə dyl mə dərdho jəraho dəzə.
Bijo ty gyl mə əmə ux məzə,
Bəlkə bijofum, mənş jə duzə rəh....

Zulpo ə kələ səsəvoz horoj zə:

— Ə Livi balajmə! həmmə ə buru-doruni, bəxəvərho sənqə ə sənq zərə ədət pul qəzonç soxdə. ommo tyrə kyli-jasari vəgyrdə ə xunə dəmundəj! Vəxiz qədəj tyrə dədəj vəgyro, vadara ə buru, bəlkə jə bobot sər cym tyş ocuq bu.

Ommo Livi ə i vəxd bazuhorə ə təhər dəsdək ə pənçərə vodorə, xyşdərə ə sər qucə-bazuho vodorəbu, və hətto gofhoj dədəjə şinirə, sərə tik gyrd, jə cənd karaz ə cini-kociho ə rafho dəcirə omorəbuho dənişi və bəqdə ə qəzəblyə cihrətəvoz əz Zulpo gufdi:

— Dədəj! mərə dijə ə hic çigə rafdə nisə voisdə, ruzhoj mərə ty həci təhə soxdəj ki, zindəguni bitəv ə əqu carusdi ərimə.

Zulpo gofhoj kuk xyşdərə şinrə ambar moqəbun bisdo. Ommo dərdlyə təhər kukə dirəki, nəvoisd jyərə kuk xyşdərə dərdəçər soxu və çəhrəjə xəndə, soxdə-soxdə gufdi:

— Zindəguni dyşməhoj ty kinigə təhə gərdo.

Əri cy? Əri ki..., əri ki.... əri əni. bymyzd. Vallah mə urə həci bymyzd bixəş misoxum ki, tyş mivini. Vəxiz ə buru doru vadara! Məş... mugum cyjgə...

— Nəh!—çohov do Livi dədəj xyşdə, — gof ty kykindən duz nirdi. Ə u hic jə təx-siriş nəvəri, urəş, mərəş bəd-bəxd birəirə səbəv jy— hisdi. Nəh! nəh! mə dijə nidam içirə gud-məgudə votovusdə, bihil dədəj bərym toloq dym, bihil uş, məş və tyş fərləqət boşım.

Zulpo hətto gof Livirə şinrə, cymhoju carusd, dəshorə jə karaz əz təpəj sər xyşdə dodo bəqdə gufdi:

-- Ty cy gufdirə balajna. Tyrə voisdə ruzgor mərə xərebə soxi? Vojš... Vojš... Fəqirə bəbəşmu cymhojy məvino, i gofə mişnrigə hələ çigər mibisdo mymyrd. Tyrə voisdə, imuhoj bəbəho, kələbəbəho və kuc əqrəbəşmu nəsoxdə korə soxi? Fəqirə bəbəşmu... — gənə girisdə, girisdə gufdi Zulpo, — hələm ty nə Mirvori həilləş hisdi, hic qydyşis nə soxdə mugufdi ki „əz Livi nə Mirvori muqojət boş“. Ommo imuhoj tyrə voisdə gofhoj bəbəşmurə vacaruni... Cyj dyşməhoj Mirvori? Hələm həili, xudohişdgə, işmurə həillə bisdogə xub imboşit murajt. Cətini hə jə həili, ty munos ərimə,—gufdirə, gufdirə, vadarafd ə buruni vitoq, nyşd ə sər həmişə nyşdənbuho nirdəse dyşəgcələ və sər gyrd girisdərə. Ommo

Livi dija girisdai dadej xyşdare dohom nado vaxyşd rafđ.

Zulpo əvəl jovoş-jovoş və nazuklə, nazuklə, bəqdə omorə, omorə səs girjərə lap hyndyr vəvərd. Ə qəd girjə soxdə go hoju lap rəhət varasirə omorənbu. U, ədəbu ə jor ovurdə myrdəi şyvər və qohumho qərdəşhoj xyşdərə.

Sara və jə kəm zənhorə ambar qəhr mijomo əz girisdəi Zulpo, cynki u səri jə kor, jə qəhrlyjə və gurunə ixdilət soxdə, migirisd və guş işyrə bəng misoxd.

—Korə soxdəgoriş jyni, girisdəgor və myrdəgoriş. Zən ədəj myrdə dija. ə guçəvozi bəgə?—Gufdirə, zənhə həmmə hər-hər zərə xəndysdyt.

Ə qəd zənhəoj qunşi dəbuho zarifətciyə zən, Lijo, həmişəkirə xuno ə zir qəzəuj Zulpo ataş dəşəndə, dijəş ə kor mijovurd jurə.

—Əxi gufdirənyt təxsir ə myrdəgor məbu, təxsir ə jy vəriki, jyş ədəj myrdə. Nəbugə u myrdəgorhojgə jyərə ki, vogordundi ki, jy myrdki jyərə vogordunu, - gufdirə Lijo rafđ ə ə jon dər və gufdi əz Zulpo:

—Ə fəqir myrdiki... əri cy inqədə hərsəvoru soxdə? Səvəh əz dəs poj ofdorigə, kini ə xəjəl ty birəgor?

Zulpo gofhoj Lijorə şinrə voisdənəbu ə buru vədirəv əri dərđhoj xyşdərə vogu soxdə, ommo dər duqoz siro vokurdə omo, ə təhər səs

mijov zərəi pişig səs soxuhorə xuno. Əz dər diromorut Mixəl. Sərijo-zənħəmləj Mirvorihə, və İsi bəbəşu.

Mirvori hətto ihorə dirə, əvəl jə cənd karaz əz zir jəşməq-buzi vonorəbuho tə zir cymho, ə tiçi və qəzəbirəvoz dənışı ə dədəj və bəbəj xyşdə, voisd jyərə gof soxu, ommo zənħəmləj xyşdə Sərijorə ə İşurəvoz dirə, dije gof nə soxd, və poisd ə qiroq, ə kynç divor.

— Qəbiləşimü ə çi xələfmə?—ə xuş holi-rəvoz pyrzi İsi əz Mirvori.

Hələm Mirvori dyryrsd çohov nə vogordundə, Zulpo əz dorun xunə vədiromo ə siro.

— Cy xəbəri, cytari hovoşmu, Livi ə çi,— pyrzi İsi əz Zulpo.

— Cytar birəni bu hə... ədəjm dulanmiş birə ərimü. Liviş həj səhət ə buru vadarafd. Ny-şit dije, ə poj əri cý poisdəjt?—gufdirə Zulpo ə pyşoj çomoxotu kəşirə omorəbuho və ə qiroqlıoju əz qirmizinə şilə gyl-gyljə asdaraho duxdə omorəbuho, pyşoj çomoxotuirə vokoşi, əz unço jə durazə dyşəgcərə vəgyrdə dəşənd ə xori ə zir omorəgorho. İho həmmə nyşdə, Zulpoş cyklə dyşəgcələre kəşi ovurd nyşd ə sər jy, ə pyşoşu.

İsi əvəl kiləh buxorəi xyşdəre əz sər vəgyrd no ə xori, (ə sərju vomund ərəxci) bəqdə əz sər sijə ruşo, dəs kəşirə, xub ə tiqə-təvoz dənışı ə sifət Zulpo bəqdə gufdi:

— Xub, xəhərmə gərdəşl Mə ə ty duxdər dorəm ki, ty ə şəv jə bo kişi gufdirə, nəbugə mə ə ty hərys soxdəm dorəml! Bəgə həmmə tyrə xuno inqədər ə şəv jəbo hərysə kyşdəni?— ə poj vəxyşdə, əz qul Mirvori gyrd ovurd pyşovo, jəsməq-buzi jyərə fuşənd, sənovrəjyrə vəgyrd, qulhojyrə vokoşi və burbund həmmə əz kufdəi kovu birə çigəhorə.

— Bəgə həci balam odomi, odomirə my-kyşy? Iş insof, myhrəti, dy odomi ə təhər çənəvər ə sər jə həil bişofdonit kufit—gufdirə, İsi dişəş həsi bisdo və ə qəzəvəvoz vogoşd nyşd ə çigəj xyşdə.

Mirvori i gofhorə şinrə, həci fikir soxd ki, hə ə i məsələvəvoz kor kutəh mubu və jyş ə ihorəvoz mogordu ə xunəj vəvəj xyşdə, ommo Zulpo çohov do İsirə:

— Xub. İsi. İmuhoj dy saliki duxdər tyrə xosdəm ovurdəm, jədov ty pyrs viniş, duxdərty ə həilmə jə ruz burbundigə? İmuhoj dy sali ki duxdər tyrə həil nisə birə, əxi məş fəqirym, jəzuqum. Nəsoxdə dovo, nəsoxdə dərmu nəhişdəm, bəqdə mə cy xok vokunum ə sər mə.

I gofhorə ə jəzuqirəvoz gufdirəi Zulporə şinrə, həmmə nyşdəgorhorə gujgə jəzuqbəri omo, jəkəm hərə kəşi və bəqdə Mixəl pyrsi əz Zulpo:

— Xovorə xəhərlə miroş ty, həmmə ədət gufdirə ki, ə hərisi soxdəki bənd birət gufdirə,

nəbugə dyşməhoj ənuho nəh nəbud nisdiki?
Cy ə i xori, jədov fikir sox viniş ə cy bənd
birətgə.

— Əri, Əri! jə u corələ mündi soxdəni
məre, ə çun bəbələ birorty urəş soxdəninyum,
Nələm tə imuhoiş misoxdum, ommo ə dəş
mə minkin nə dəri, urəş soxdəninyum... sox-
dəninyum, tə ə çun mə çyrəhət dəri calaşmiş-
vuruşmiş soxdəninyum—gufdi Zulpo. :

Ommo lsi ə i ixdilət lap kələ tiqət dorə-
buho, jəzuq bəriyə gofhoj Zulporə şinrə nərni
bisdo, bəqdə pyrsi:

— U, cy corəi bəgə?

Zulpo hə u səhət çohov do:

— Ə xəjəl mə həj səhətirə xunoi. U ruz
ki, həilho məhr bisdo, Bənil-Donil xunə ədə-
bu vokurdə, ədət gufdirə ki, ə kələ sutun ən
xunəj ənu ə u vəxd jə kələ gylmix zərə
omori.

lsi i gofə şinrə ambar ə kələ fikir ofdo,
ə sər jy vobuho ərəxcirəş əz sər vəgyrdə no
ə xori. əngyşdə ə pyşoni vogosundə sərə quz
gyrd.

— Cy ə fikir rafdəj? Ty həci danysdəni
ni soxum? Misoxum. urəş misoxum.... Mə
u mixə unço dəhişdəgor nisdym, — gufdi ə
kələ qolınə səs xyşdərəvoz Zulpo. Ommo lsi
ə məhtəlijə təhərəvoz ə nyşdəgorho qondurmiş
soxd ki, əgər rasdəkiş əzuni kor hisdgə, xunə
bitəv mijo vacarundə bijov əri mixə ofdə.

— Boşgu, ambar vëgyrdə omogə, bun xunə mijo vëgyrdə bijov, cy mubu. Ini jə xolincə hisdi mərə ə 5 tymən xosdi nə dorəm, çun mə ə çəhəndəm, mufuruxum xərc misoxum.

Hələ ixdilotho və plan xunərə vacarundəi bitəv həl birə nə varasdəbu ə gyrdləməj əz cor zən jə mərd buho pyrsyş həl soxdəgorho, birdən dər kələ çinq zərə vokurdə omo. Diromo Mişi, xoluj Livijho. Hətto Mişi, əz dər diromorə, məsləhətciho həmmə vəxyşdyt və dəlinəho (zənho) sər ruj kəşirə poisdyt ə poj təjtə Mişi ə sər dəsəndə omorəbuho dyşəgcə nyşdə.

Mişi ə tən jy vobu paltun mohuti və asdar paltun əz xəvzho kəşirə omorəbuho. U urə ə gərmiş mokurd, cynki, ə urəvoz nuşunəj səvdəgər və toçir birəjy burbundə mijomo. U sijəh—gudəgə ruşhorə jə karaz ə dəsəvoz timor soxdə gufdi ə kələgədirəvoz:

— Cyi həci, xəjr bu ə i təhədirəvoz mərə horoj zərəjt? Cy məsləhəti işmurə bəgə? Dər tukurəş hərzo hişdəm omorə.

Mişi gof soxdə-soxdə cymhorə ə xori xunə dəbuho xolincələ dokoşdəbu və ə dyl xyşdə əri xolincərə tə dy tymən dorə vosdorə fikir soxd. Ommo Zulpo dyrysd Mişi biror jy gofhorə nə varasdə gufdi:

— Dijə odomi əri komi ruz mubu odomirə? xəhər miro tyrə, mə hələ jə karazigəş

ə ty nə gufdirəm əz tovun xunə] Bənil-Donil?

— Ho. . . o. . . o, əri ənuni, boşgu dijə mə cy gufdirənym. Ənçəq mə imburuz rabirəş myvynym, əri, əri... xunə ovodu, rabi cy gufdirənini u, əri ə din tiro vəriho pirjo-və rivjorə¹ ə çigə ovurdə cy muguju. Mə hələm əzi tovunə ə Bənil jə cyklələ gofiş dəšnəvundəm, ommo işmurə jə kəm xərçi mijo bu, gənə məş kuməki misoxum.

Həmmə əzi gofho xuş-ñol birə, dyl şor bisdort. Ommo Zulpo cymə ə xolincə dəşəndə və dəşə duraz soxdə gufdi əz Mişi:

— Ini ə 5 tymən xosdi nə dorəm, ommo dijə corə] mə nisdı ədəm furuxdə, kəs bərdəinçə ty bəriho xubi.

Mişi ə 5 tyməniş əri vosdorə nəh nisoxd, ommo ju gufdirərə xuno, mijosd 5—10 monət ə i kor jyš kuməki soxdə, unə gyro xolincərə əri ə i qimət vosdorə u razi nəbisdo.

— Nəh, nəh,—gufdi u,—rasdi xolincərə əvəl ruvot xub bu, ommo imuhoj qimət xolincə lap zəfruni, ambar-ambar vərzigə ə pazdəh monət mərzy, ommo uş ə xotur ki, ərişmuni ə həvdəh monət məgyrym; həş-dan ki, ərişmu furuxdum.

Corə nəbu nə furuxdə Zulporə, nə bugə bitəv soxdə kor jy ədəbu vacarusdə və əxiri vəxdəho Liviş ə ruj voromorəbu əri itoloq dorə həryş jy Mirvorirə.

¹ həll birəl—fərzənd zijod birəl.

— Boşgu, çun mə ə çəhəndəni, diyə ki, ty ədəj gufdirə. Ommo qurbun ty gərdom, diyə u korhojgə... usdai, Bənilə dirəi, uhorə ty midani.

Miş i həmmə korhorə ə sər xyşdə vəgyrdə. dəse ə çib donorə jə kəm xyrdə pulho vəgyrd və əz jy bəqdə diromorə ə doruni xunə nyşdəbuho Livirə horoj zə:

— Vəgi i pulə bura jə putilka ərəqi bijor.

İnço nyşdəbyrytho cyklə quşun muvəhsyzo, həmmə şorə sifət birə, xyşdəbə ə sər həil birə omorəj Mirvori hisob soxdut.

Zulpo, tə Livi vogoşdə əz ə xunə dəbuho nəçorə çəhho burçund ə sər tov, syfrə dəşənd və nunhorə lovo soxdə-soxdə no ə sər syfrə. Ə i vəxd Liviş zuri-zuri rafdəbuho, ərəqirə ovurd.

Miş i pəjələhorə pur soxdə jəki Isirə do, və jəkigərə jy vəgyrdə boruxo gufdurut. Əzum bəqdə dəkyrdə do pəjələhorə ə Mixəl, ə Sərijo və Zulpo, həmmə lovo xosdə-xosdə varasyt məsləhətə.



Xuruzho çərgə-çərgə ə nubotəvoz lily zəryt, və əz qəriş sokiti əz dur şinrə omo səs çiq... çiq... soxdəi cərxhoj hərəbəho.

Zulpo əz zərəvoz xəbər dəbu ə qəriş lihif dyşəg (həlov-boluş), cynki fikirho və kələ məhşovohoj bijovho qozijəho minkin nədorut əri ə xov varafdə jurə. Ə i çirə fikir soxdəthorəvoz, ə pyşoj cymhoju omo cytar Mirvorirə həil

birigə. Çəhmət kura bisdo ə cyklə siroləşu, rabiş ə tənhy kovrə cuxoj mohut ə sər vərəq-
-vərəq dorəniho siyə qoboj şoli və ə bəsdə
qirmizinə kişdi dəs cəpirə donorə, ə dəs ras-
dirəvoz duraza tək-tuk-don ofdorə ruşhorə
timor soxdə-soxdə, ə pyşoj kyrsiho ədəbu
boruxoho xundə.

Isi ə sər səndəqho ə dygyrhoj əvryşymi-
rəvoz puşundə buho. həilə ə sər boluş bəsdə
ə kişə, ə sər dy qulho gyrdə ə sər jə kyrsi
nyşd ə pyşoj rabi. Rabi boroxohorə varasdə,
dəshorə azad soxdə vəgyrd ə kələ pəjələj
cojxuri dəbuho şorobə hənçi və kordərə və-
dəşəndə həilə milo soxd.

Əz həmmə ambartə, şori Zulpo, bisdo, Livi
boruxoj „Şihijonu“ gufdirəki və num şyvər
jy Şolumə rabi ə sər zuhun ovurdəki.

Тов нəдо Zulpo əzi kələ şori, gəşd çibhoj
xyşdərə əri pul dorə rabirə, nəjofd, əxirdə çig-
gəj qili ə qobojju vobuho nim monətirə bur-
ra şişi ə dəs rabi.

— „Ox! cy xubi. Əgər jə karaz həci my-
dyrymgə, bəqdə mymyrdymgəş zaral nəbu“.—
gufdirə ə dyl xyşdə Zulpo ujoq birəbu əz ə
pyşojy vəçəsədənəbuho ciho. Ommo num Şo-
lum...— „Vojš! Vojš! nədiri jəzuq i ruzhorə.
Midirigə hələ-çigər mibisdori“—məşovo sox-
də, ə pyşoj cymhoju Şolum şyvər jy ə sər
hərəbə azarly vəri omo. Siprə ruşhoj Şolum
əjəki qəriş bu, zanihoju əz hərəbə dullu birə-
bu, burxulmiş birərə xuno.

Şolum kələ nolə kəşirə-kəşirə gufdi:

„Ədəm myrdə, dəşən çigəjmərə. Vomundəm, şidraj kəmə rərə şələj myrsi xyrd soxdı, pojhoj mərə rəh cul, rəh dihbən və righoj xorihə vənçiri, pust kəmə rərə gərmi oftoi vəkəndi və suzovihoj zimisdu ə çun mə lərz vəngəsdi. Ox! ədəm myrdə, ədəm myrdə“,—Zulporə gujgə səs Şolum ujoq soxd, və ə pyşoju omorə bynyşho, həm tərsund və həmigə şəkly hişd jyrə.

Cəndqədər xyşdə rə tərsirəi voisdgəş pojunu, minkin soxdə nə danyds.

— Ə Livi! ə Livi xələfmə, ruz voisdə ocmiş bu, nəvəxizi, dədəj miro tyərə, ty nasda mijə zu vəxizim, burajm, kor imurə varasim.

Liviş ambar dınç nə xisirəbu. Kələ fikirho və girovundəniho cətinə ruzhorə tə xisirə ə dyl vogohruş soxdə, gənə ofdorəbu ə dərd əz tovun furuxdəi xolincələ, komiki buho əri jy mojə. Ommo xolincərəş furuxdə ə i kor xərç soxdə, əz dih kəm biş ovurdəbuho qəzonçlə və mojələrəş xurdə, diyə imid nəbu jyrə əri jəkəm xyrdovot vosdorə.

— Dədəj! ki danydsə ə sər imu cy bədbəxdı mijovgə, imişəv xov ə sər xov dirəm. Əz həmmə zobutə i xov tərsundi mərə

— Ə xov dirənym şələ ə kul mə vəri, ə dəsəməş zənəbil, qəd jy bylməho, pəjələho şişəhoj ləmpə dəri ədəm ə cul rafdə. Rəh bu əz qəd. vişə ə pyşoj jə kələ duraza gunəi (ju-xuş), əz qəd vişə sə jəpinçilyə mərđho, həm

məşu patran-patrandaş pur omorut ə sər mə, həmmə cihoj şişəirə xyrd soxdut, bəqdə xəncələ vədəşəndə mərə jaraly soxdut, və ə hər jon mə ə ofdorumho çigə xun pur birə, çəsdym xəbər bisdo:

Zulpo qoboj kovrə jəkiloi xyşdərə, qulhojurə dəzərə-dəzərə gufdi əz Livi:

— Hiciş nisdı xələfmə. Nikini xubi, ə xov xun dirə zobu nisd. Xun —şorobi, və bəqdə ə qıroq əri xyşdə jovoş-jovoş gufdi:

— „Xudo həçəl do mərə tə uməhəli. Imburuz əz xunə nuniş mədəşənym, ə numaziş sədoqo mydym“.

Həmmə partalhorə vokurdə, Livirəş qərxund soxd əri partalhorə vokurdə və Mirvorirəş xəbər soxdə gufdi:

— Tyş Mirvori xələfmə, nyş ə xunə, mənej Livi burajm ə xunəj xoluşmu. Ommo əri ty xəbər fyrsorəmund bijo.

Tovuşi hələm ə bytynirəvoz ocmiş nə birəbugəş ambarə mərđho şələ ə kul vəri, ə dəs işy buqçələho, zənbilho, ən kimiho dəsədecu, və bəhzihojgə xər ə pyşo dəri, qəjlən ə ləhə dəri, burkulə durə vədəşəndə-vədəşəndə ədəbyryt rafdə ə culho.

Livi və Zulpoş, hərdyşy ə jə çərgə omorut ə pyşoj xunəj xolu Mişi.

Kələ dovrozəj təxdəi, əz minçijy cyklə dər dəri hələm səxd bu. Ə sər dovrozə boroxun və ə qıroq boroxun jə pənçərə, ə pyşoj pənçərəhoş tur kəşirə omorəbu.

Livi dərə kufdə, jə cənd karaz ə kələ sə-
səvoz Mişirə horoj zə, ommo əz xunə çohob
qobul nə soxd, cynki əz ramkahoj şişəi doru
dəbuho dərhoj təxdəi pənçərəhoş səxd bu, ən-
çəq əz tirakhoj dərho vədi bu zərdə torə yşyq.

Mişi hər vəxd səvəhmundə zu məxyşd əri
ə bazar, əz xunəşy nəznik buho tuku j xolin-
cəi—parcəi, rafdə. Ommo imburuz dir vəxyş-
dəbu ə u xotur ki, qəzonç xub bu və əz xolin-
cə j Zulpoihoş ə nimə qimət vosdorəbuho j y 30
monət qəzonç söxdəbu, əz qəzonç cəşmiş birə
əz xəjəl j y kor Zulpo və Liviş vadarafdəbu.

Livi və Zulpo xəjli poisdyt ə binə j dov-
rozə, əxir ə qolinə səs xyşdərevoz hərdyşy
əz jə ləhə horoj zəryt və ə səs horoj işu dər tək-
dəi pənçərə vokurdə omo və zən Mişi səs do:

— Kini... kini..., u horoj zərəniho?

Mişi danyşdəngə Zulpo omori. ə xəjəl j y
omoi j y dorəbuho gof, lap təkədiş nə soxdə
vokurd qoboj sijə şolirə, vono kiləh buxorə-
irə, vokurd şibilithoj xromi xyşdəre və cuxo-
rə ə ru j partalho dəgyrdə furamo ə kişu.

— Ty Livi xələfmə bura əz rəh dylgərə
gu, hə əzu rəh rabirəş gu bijov.—gufdirə Mi-
şi və Zulpo ixdilət soxdə-soxdə voromorut ə
taraf bazar.

Kələ zən ə əz kuca tək-tuk giroşdəgorho
ədəbu dənşirə, ə qyç diromorə və dorunə lu-
qoni darafdə qoşho-cymhorəvoz. ommo ə i
vəxd əz nikərə ov ovurdənəbuho zən sovurə
vəngəsə xyrđ soxd.

Zulpo əzi kor şəkly birə, ə Mişi gufdi, dərdly birəirə əz soxdho şək. Ommo Mişi təhədi soxdə ki jədov kor ənihorə əz sər soxu gufdi:

— Hic jə koriş nisdı ə əzuni sovuhu ciho guş vokurdimgə, əz dər xunə ə buruş nijo vadarəjm. Sovu ən zən xyrd biri, zaraliş ə u voxurdi, tyərə ki sovui kor nisdı. Ty ədəj əri din tiro, əri həil birə ədəj calaşmış soxdə.— ixdilot soxdə-soxdə omorut tə xunəj Bənil.

Xunəj Bənil tazalə əz sijəhə kərpyc maladi jə mətrəbəi vokurdə omorəbu.

Bənil 55 sala bu, ə firəhə ruşhoju don ofdorə, və ə tən jy əz cəjtənho duxdə omorə jə şəi vobu. U həmboli soxdə nim monət, jə abasi, dy şohi kura soxdə, zən jyš ə xunəho ov bijori nun dəbəndi soxdə xyrdə həilləhorə doşdə, hər karaz jə tir jə pərđy vosdorəbu və əxirdə kərpyc jy rəş işu burra, xunə həməl ovurdəbu.

Mişi dər Bənilə kufdə horoj zə.

— Oj lələj Bənil! Oj lələj Bənil! ə i buru dənış.

Bənil səs Mişi ə guş jy darafdə səhət, dyl jy lərzi, qərəbəc dor əz pyşoj vorvori lərzyhorə xuno, cynki u varasi mətləb omorəi ənihorə. Mişi di horoj zərə jy rə və məsələ rə ə jy qondurmiş soxd. Bənil i məsələ rə zarafati varasirəbu, ommo inço omorəi Mişirə dirə, joqin təslix soxd ki, xunəjyrə macarunut və ə şykəjət jy dənışirəgoriş nibu. Jə kigə əz Mişi pul ə səlami vəgyrdəbu ə i xotur səxd tərsirənbu əz ju.

Qolınə səs Mişi horoj soxdə-soxdə, nəinki ə xunə dəbirəgorhorə, hətto ə xənənuj xisirəbuho sovorə həiləş xəbər soxdə lərzund. Mundəl kiflət həmbol, həmmə ə kələ həçoi-birəvoz vəxyşdyt. Kələ həçoiə bisdo zən, əri cy səbəb Bənil şyvər jyrə ə i səbəhi horoj zərənytgə, cynki i ruzhojgə, hələm tə hymyr zindəgunişu jə əzini ovholət nə biri. Hətto Bənil səbəh tə şəv bytyn kucəhorə viçə zərə əri kor həmboli və şələ kəşirə, gəşdə gənə kor ə guçəvoz mijofd. Ambarə vəxdho mibisdo ki, Bənil hic kor nəjofdə mogoşd ə xunə, və ə əzini kor syzə vəxdho ə vişə rafdə, əz unço mijomo, mitiroci pərдыho və səpəxhorə əri xunə.

Bənil xəjli fikirly birə, hələ çohov nədo, və i qozijərə ə zən məhlym nə soxd. uho nə tərsy gufdirə. Zən səbəb omorəirə pyrsigəş. u hələm nə gufdi.

Mişi, Zulpo və dylgəriş ə işyrəvoz ə binəjdər məsləhət soxdut, cytar razi soxutgə səhiə xunərə əri ə minçi xunə mix dəriho pərдыrə vədəşəndə. Ommo usda—dylgər ə işu qondurmiş soxd ki, mubu mənçəniq dəşəndə bun xunərə tik vəgyrdə. ənçəq zəhmət jy ambar birəi gyro 5 monət vosdorəni birəi xyşdərə gufdi.

— Əri, əri duzi, u lap xubə məsləhəti. dərd myzd ty nisdı, toki yzgə xərcigə birə-nijə kor nəbu—gufdi Zulpo əz dylgər.

Omimo Livi əz dubuki furuxdə omorəi xolincə sovoi, ə şək dəbu, bəlki əzi pərđy mix ofdə nəjomo, uməhəli bytyn bun xunə bijo vəgyrdə bijov.

Rabiş ə i hərə ə horoj zərəi Livi gyro omorəbuho əz çib jə kyhnə cylkijə jəjluqə vəgyrdə və vinirə təmiz soxdə gufdi əz Livi:

— Ə cy fikir ofdorəj kukmə? Ə din tiro-rəvoz, nəinki hə jə tirə vəgyrdə, hətto xunə-rəş mubu vacarundə. Əzi kor buho fərzəndho ə byvər xunəhorəvoz borobori.

Mişi, vəxd dir nəbu gufdirə i karaz Bənilə ə tyndirəvoz horoj zə, Bənil vədiromo.

Ə binəj dər poisdihə cyklə dəsdərə dirə, Bənil ambar tərsi və ə nimə səsəvoz pyrsi sə-bəv omorəişurə. Ommo Mişi əvəl ə tyndi, və hovorəvoz gufdi əricy poisdəgorho omorət-gə bəqdə ə xəndəlytə sifətəvoz gufdi, əz pəsə-pyşo birəgorho „zaral nisdi, əz xəjəl jy vadarafdi“. Ommo Bənil ə kələ nərazi i və qəhrlyjə sifətəvoz gufdi əz ju:

— Ə lələj Mişi! ty ədəj dirəki, mə jə jə-zuqə odominym. Şəv ruz ə şələj homboli kə-şirəirəvoz kələ birəm, və rang işu parusdə hisdihə, pojhoşu durra və bazuhoşy birəhnə hisdihə cor xyrdə balahojməre həm gisnə və nimə gisnə hişdə ərişy jə qəzmə vokurdəm, cytar mubu ki, mə razi boşum. Ə xudo rovoi ki, əri əni kor işmuş razi boşit? Ə komi dinho, məsəbho, tiroho nyvysdə omori, əz xotur həil nəbirəi, xunə vacarundə bijov. Dyjymyn-

çə, mə cy soxum ki, mə xunə vokurdəki iş-
mu hərlisi soxdəjt? Bəgə əz mə xunə vokur-
dəi, həil nəbiri işmurə?

Miş i çirə tyndə təhər Bənilə dirə guf-
di ə u.

— Xunə ovodu... tyrə hə dərd ənu bərdi?
Ty həci danysdəniki, imu xunəj tyrə bitəv
ədəjm vacarundə? Nəh... nəh... ənçəq hə ə
minçi xunə dəriho tirə vəgyrdə gərəki, uniki,
ə i xotur cəndəpədə xərç ən tir ty hisdgə ədəjm
dorə.

Miş dyrysd gofə qondurmiş nə soxd ə
Bənil, rabi hə u səhət gofə burri.

— Ə tiro, fərzənd Isroil əri jəki zalum bi-
rə nə vəri. Ty ədəj din tirorə ə çigə ovurdə,
tyrə hə u misvo vəssi.

I gofho əri Bənil ambar məhənoly nəbu ə
u xotur ki, u cəndəpədə gisnəjə ruzho və lap
noqumolyjə şəvho kəşirənbuho vəxdho və i
səhətiş, nə tiro, nə rabi və həşirhoş əjy nə-
inki kuməki, hətto jəkişuş əz hol jy xəbər-
dor nəbu.

Cəndəpədə i fikirhorə soxdə ə iho çohob
vogordundə voisdgə jyərə, ommo joqin da-
nysd ki, quvot ədəs əniho dəri, jy razi nə-
bisdogəş ə guç həkimirəvoz, püstavə ruşvat
dorə macarunut. Ommo i fikirhorə soxdgəş
urə razi birə nə voisd.

— Nəhl mə hic vəxdış razi niboşum ki,
xunəjmərə byhylym vacarundə. Bəqdə mə kif-
lət mərə ə çə bərym. Ə kəpik-kəpikəvoz pul

kura soxdəm, imuhøj mə cytar razi boşum ki, ə buru əzir ocuqə əvir domunum. Kominişmu razi imboşit xunəhoşmu vacaru?

Ə i ixdilot soxdəirəvoz, ruz xəjli voromio və qizqini oftoi rasi ə sər ə binəj dər poisdəgorho. Ommo Mişi jə qirmizinə dəh monətirə vədəşəndə şişi ə dəs Bənil.

— Vəgi irə, hələm gənəş mərzunim tyərə. Ty danysdəniki həclş, həcuş i kor mijo bu.

Zən Bənil, sovorə həll ə qıçoq vəri, və gərgəcə həllho ə pəsəjy əz xunə vədiromorut. Zən əz ovholət xəbər birəki, rujə kəşi ə əsər jy dəbuho cyklə sənovrəj citirəvoz və jəşməq-buzirə vonorə omo rujə Mişi.

— İmu cy təxsirkorim, həll nisë birə gufdirə? Hovun kori soxdəjm jə dəxmə vokurdəjm?

Ommo poisdəgorho xomuş soxdə irə, ə dorun xunə darafdyt, usda fəm soxd ə minçi buho tirə. Usda əz buho səpəxiho və təxdəho ə xori dəcirə və jə kələ hyzymə ling dəşəndə, horoj zə əz qunşiho ə tomoşə diromorəgorho və Mişirə.—İni, hə illət, işmu munoşit i mənçəniqə jə bobot rujə xori şişit.

Mərdho, Mişi. İsi və həminəj zənhoş ə kələ həvəsəvoz „xudo quvot dy, xudo quvot dy“ gufdirə, mənçəniqə zəfru rujə xori hyl zəryt, bun tik vəgyrdə omo ə sər həcəlio və usda hə u səhət tirə vədəşənd əz miglə.

Həmmə kura bislorut ə ojlənməj ə xori norə omorihə pərdy və usda tikə-tikə soxdə

pərđyrə nəinki, kələ mix, hətto cyklə mixhoş əz zir pərđy ofdə nəjomo.

— Hələtə ə sər tir vəriho pərđy dəri—gufdi Mişi əz usda.

Usdaş sər gyrd ə bun vəriho pərđyhorə vənçirə.

Hər nəçəq ə tir voxurdənbuho, ə sər dyl Bənil gujgə jə ux voxurdənbu. Bənil bytyn əsduquho və şidraj kəmər jy gujgə qəd bisdo. U ə təhər əz buxov taza vəkəndə omorəniho dysdoq, pojho-dəşoj xyşdəre nə çumundə, mat bisdo mund. Xyrdə həilləho və zən jy, ə pyşoj xunə buho cyklə kərgəly qiq birə nyşdəbyryt və ə qəzəblyjə cymhorəvoz ədəbyryt dənişirə

Usda həmmə jy ə ov dəbu, hə ədəbu vənçirə.

Hə birdən kələ səs usda şovund xorirə:

— Ini...ini! mixə ofdəm, simontuv mazoltuv bu.

Ə i kələ səs həmmə kura bisdorut və dyryt əz pərđy vədiromorəbuho cənd mixhorə, və təslix soxdut ki, əzi mixho jəkini gufdirə səvəb bənd birəi Livi və Mirvori.

Zulpo və Mixəl dəşhorə rujə həsmu gyrdə, ə xəjöl lovo xosdə byryt və poisdəgorho şori soxdə kura bisdorut ə ki Mişi.

— Simontuv-mozoltuv bu xolu Mişi, dijə zu boş şirini ə sər ty vəri—gufdirə, Mişiş Livirə horoj zərə qələqə zə, zu burov dy butilka ərəqi bijoru.

Zulpo, duxdər qunşışy, buho xəhərgili Mirvori, Təhilərə horoj zə və təvəqə soxd əri horoj zərə Mirvorirə ovurdə ə sər əni kor, əri myşgyl jy ocmiş birə, mixə ə jy burbundə.

Həmmə nyşlyt ə minçi məhlə ə pəsə-pyşojən ə bylməho dəkyrdə omorəbuho vənçirə sibho və durupho. Livi ovurdho əraqihorə ə pəjeləho dəkyrdə „şihjonu“ gufdurut. Mişi əz pul xolincə ə çib jy dəmundəbuho pulho şəş monət myzd zəhmət usdarə dorə, jə-dy pəjelə əraqi do urə və pəjelə bəxş soxdəgərə məçbur soxd əri, dıborə pəjeləhorə pur soxdə.

Dyjymyn pəjeləho pur birəbuhorə, nyşdəgorho hələm ə bəş lov nə ovurdəbyryt, əz dur ə kələ səs girjərəvoz Təhilo, Sara və jə kəm zənho, mərđho omorut.

Ənçəq kələ səs girjə və noləy əniho təsliz soxd ki, Mirvori əqu xurdə myrdi gufdirə.

SƏRNOMƏ

Stixiho

1. Vatan	5
2. Çofokəşə dədəj	6
3. Və bəsdə ə nıməj un şəv	8
4. Zəni Mizrəh	9
5. Boq vasall	10
6. Soq boşit	16
7. Vasal bolşeviki	16
8. Zən doqı	18
9. Ə ruz-9-ym janvar	19
10. Kommunar	20
11. Dy dəvr	21
12. Əz dovho tə oktjabr	23
13. Raport	26
14. Buxovlyjə hər.nəh	27
15. Səvəh	28
16. Xəbər tələf birəl Sergej M. Kirov	29
17. Lenin	30
18. Doqıston	31
19. Azadl xəbəri	32
İxdilotho	
1. Fələkəcu	37
2. Mirvori	49

İstehsalata verilmiş 19/XII-35. Cəpə verilmiş 2/II-36. Cəp listi 5^{1/8}.
Kağız formatı 72x105^{1/32}. Bir cəp listində olan hyrufat 45.760.
Baş Mətbuat Mydirliyi Myvəkkililigi № 8335. Azərneşr № 708/90,9¹.
Tirax 1.00. Sifariş № 1016. Azərneşr mələəəsində vəsəldə.
26-lar ədəbna „Kitax Sarajə“, Baxə, Əli Bəjramov kyçəsl.

75 qəp.

Миçələд 30 qəp.

ҶА Н У Ҷ О В

СТИҶИ И РАССКАЗЫ

АЗЕРНЕСР

ТАТСКИЙ ОТДЕЛ

БАКУ — 1936